

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 979

21. SIJEČNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Popis stanovništva u Hrvatskoj

ZA DESET GODINA
400.000 LJUDI
MANJE

SADRŽAJ

5

Reakcije povodom srbijanskog
Zakona o kulturnom naslijeđu

**Dodatan korak
u prisvajanju
hrvatske baštine**

12

Prof. dr. sc. Vladimir Čavrak, zaljubljenik u povijest banatskih Hrvata

Hrvatska javnost vrlo malo zna o Hrvatima u Vojvodini i u Banatu

21

Vlada Srbije prihvatila
Dokument dosije

**Nominacija Bača za
UNESCO-ovu listu**

30

Novi Sad i službeno postao
Europska prijestolnica kulture

Za nove mostove

34

Dani biskupa Ivana Antunovića
u Subotici

Biskupu u čast

36

Kraljci u HKPD-u Matija Gubec
u Rumi

**Običaj na Sveta
tri kralja**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Kronologija

1991. godine – Popis stanovništva u tadašnjoj Saveznoj Republici Jugoslaviji. Prvi puta u rubrici nacionalna pripadnost pisalo je i Bunjevac i Šokac. Prema podacima iz tog popisa u Vojvodini je bilo 74.266 Hrvata, Bunjevaca 21.552 i Šokaca 1.866.

1994. godine – Tadašnja ministrica za ljudska i manjinska prava **Margit Savović** izjavila je da po tada važećim zakonima Hrvati nisu ni narod ni manjina.

2002. godine – Usvojen je Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina (donešen u Skupštini SRJ 26. veljače 2002.) i hrvatskoj nacionalnoj zajednici je prvi put priznat status manjine. Taj status priznat je i Bunjevcima.

2018. godine – Bunjevačka nacionalna zajednica uradila je standardizaciju »bunjevačkog jezika«.

2021. godine – »Bunjevački jezik« postao je četvrti jezik u službenoj uporabi u Subotici. Zahtjev Hrvatskog nacionalnog vijeća da se po istom principu u Apatinu, Somboru i Baču hrvatski jezik uvede u službenu uporabu nije zaslužio čak ni odgovor. Dok je uvođenje »bunjevačkog jezika« provedeno uz otvorenu potporu vlasti.

2021. godine – U novim udžbenicima srpskog jezika za osmi razred negira se postojanje hrvatskog jezika i u podjeli jezika navodi se da Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski jezik nazivaju »hrvatski, bosanski, bošnjački i crnogorski«. Usprkos brojnim reagiranjima jezikoslovaca iz Hrvatske i dužnosnika iz Hrvatske, Ministarstvo prosvjete Srbije smatra da nema razloga za povlačenje udžbenika.

2021. godine – Krajem godine usvojen je Zakon o kulturnom naslijeđu Republike Srbije. U dijelu koji se odnosi na »staru i retku bibliotečku građu« navedena su i »izdanja dubrovačke književnosti, koja pripadaju i srpskoj i hrvatskoj kulturi, zaključno sa 1867. godinom«. Hrvatska ministrica kulture najavila je regairanje putem Ministarstva vanjskih poslova »kako bi se jednom zauvijek prestalo posezati i za našim teritorijem i za našom kulturnom baštinom«.

2022. – Tek je počela.

2022. – Za jesen je najavljen popis stanovništva.

Z. V.

Većina glasala za promjenu Ustava

Na referendumsko pitanje »Da li ste za potvrđivanje Akta o promeni Ustava Republike Srbije?« odgovor »da« je zaokružilo 59,71% građana izišlih na referendum, dok ih je 39,26% zaokružilo »ne«, saopćila je Republička izborna komisija (RIK) dan nakon referenduma na temelju obrađenih 98,79% biračkih mjesta. RIK je naveo da je u Beogradu bilo više onih koji su protiv izmjena Ustava 54,8 odsto, dok ih je podržalo 44,36 odsto.

Glasalo je 30,65% od upisanih u birački popis a budući da je ukinut cenzus, pa za promjenu Ustava nije postojao određen najmanji broj birača koji treba izići na glasanje, referendum je »prošao« i izmjene Ustava se mogu provesti jer je većina glasala za njih. Potvrđivanje predloženih izmjena na referendumu znači da će suće i tužitelje ubuduće birati stručna tijela, a ne Skupština što bi, prema tvrdnjama predlagача promjena, trebalo dovesti do veće nezavisnosti sudstva od politike.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** izjavio je po okončanju glasanja da je izlaznost od oko 30% velika za referendum, a da su na takvu izlaznost utjecale i »prazne priče« o tome da se referendum organizira zbog Kosova i cijepljenja i da nije postojala laž koju nije čuo na tu temu.

Za predsjednika Skupštine Srbije **Ivicu Dačića** odziv je bio dobar, budući da ta tema »ne spada u vrh interesiranja građana« i da je postojalo mnogo lažnih informacija o cilju referenduma, a da je najčešća bila da je »nametnut od strane Europske unije«.

S druge strane, oporbeni lideri su u prvim komentarijama ocijenili da ishod referenduma znači poraz vladajuće Srpske napredne stanke na čijem čelu je predsjednik Srbije Aleksandar Vučić.

U Srbiji su za 3. travnja najavljeni predsjednički, parlamentarni i beogradski izbori.

J. D.

Pomoć *Cro-Fonda* socijalno ugroženima

Akcija prikupljanja i raspodjele financijske pomoći socijalno ugroženim obiteljima hrvatske zajednice u Srbiji, koju je provodila Fondacija za razvoj hrvatske zajednice *Cro-Fond*, završava se ovih dana.

»Odmah nakon završetka akcije prikupljanja donacije za prikupljeni iznos kupljeni su vaučeri u vrijednosti od 5.000 dinara koji će se moći utrošiti u lancu trgovina koji je najzastupljeniji u Srbiji do 31. ožujka 2022. Napravljen je program raspodjele koji obuhvaća cijelu zajednicu od Subotice do Niša. Raspodjela će se vršiti preko vijećnika Hrvatskog nacionalnog vijeća i aktivista Fondacije iz svih dijelova zajednice u suradnji sa župnim uredima, udrugama kulture i podružnica DSHV-a koji najbolje poznaju situaciju na njihovom terenu glede obitelji koje su najviše ugrožene. Planiramo da ćemo akciju raspodjele završiti do 20. siječnja«, kaže upravitelj Fondacije *Cro-Fond* iz Subotice **Lazar Cvijin**.

Fondacija *Cro-Fond* među svojim ciljevima ima i prikupljanje i raspodjelu humanitarne pomoći, pa je u dogovoru s vodstvom zajednice usvojen prijedlog da se ove godine prvi puta pokuša animirati što veći broj donatora kako bi se stvorio fond za podjelu pomoći o božićnim blagdanima.

»Akcija prikupljanja donacija je službeno krenula 9. prosinca 2021. godine i trajala je 15 dana. Isključivo se prikupljala financijska pomoć, i to uplatama na račun. Željeli smo na taj način da svaka uplata bude jasno vidljiva i transparentna. Za prikupljanje drugih vidova pomoći Fondacija nema niti tehničkih niti ljudskih resursa, a niti dovoljno spoznaja o vrsti materijalne pomoći koja je trenutačno najpotrebnija. Prikupljeno je preko 50 donacija u iznosu od 529.700 dinara, što smatramo velikim

uspjehom, s obzirom na činjenicu da se akcija ovog tipa provodi prvi puta i da je rok za prikupljanje bio relativno kratak«, kaže Cvijin.

Lazar Cvijin je naglasio važnost iskazivanja solidarnosti sa socijalno ugroženima.

»Smatramo jako važnim da moramo u svakom trenutku biti svjesni da u našoj zajednici ima mnogo obitelji u potrebi i da svi trebamo pokazati solidarnost s njima i dati koliko možemo. Koliko god to možda izgledalo simbolički spram stvarnih potreba, ipak je važno i na ovaj način pokazati da smo jedan narod i da smo spremni dijeliti zajedno i dobro i zlo. Fondacija *Cro-Fond* će i u ovoj godini još aktivnije nastojati provoditi programe iz područja gospodarstva i socijalne skrbi, jer smatramo da za to postoji velika potreba i interes u našoj hrvatskoj zajednici.«

Z. S.

IHJJ povodom srbijanskog Zakona o kulturnom naslijeđu

Dodatan korak u prisvajanju hrvatske baštine

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (IHJJ) najoštrije je osudio postupak srbijanske zakonodavne vlasti, koja prisvaja dubrovačku književnost te ocijenio kako je oslužbenjem takva stava učinjen dodatan agresivan korak posezanja za hrvatskom kulturnom baštinom.

IHJJ izražava najoštriju osudu postupka srbijanske zakonodavne vlasti izglasavanjem Zakona o kulturnom naslijeđu 23. prosinca 2021. godine, u dijelu koji se odnosi na »staru i retku bibliotečku građu«, koju čine »izdanja dubrovačke književnosti, koja pripadaju i srpskoj i hrvatskoj kulturi, zaključno sa 1867. godinom«.

Dodatan korak

»Premda je i dosadašnja srbijanska kulturna i politička javnost često iskazivala želju i potrebu za prisvajanjem hrvatskoga kulturnog dobra, ozakonjenjem, odnosno osluž-

benjenjem takva stava učinjen je dodatan agresivan korak posezanja za hrvatskom kulturnom baštinom«, ocjenjuje IHJJ i dodaje kako je riječ o nastavku administrativno-pravnih i političkih procedura koje u osnovi imaju kao cilj umanjeње hrvatskoga jezično-kulturnoga naslijeđa te njegovo prisvajanje, i to u prvoj fazi kao dio zajedničkoga kulturnog blaga.

Bez obzira na motive takvih postupaka, a koji su najvjerojatnije politički, pa i na »priznavanje« da je dubrovačka književnost »i hrvatska«, a ne samo srpska kako se doneavno govorilo u srbijanskim kulturnim krugovima, Institut smatra »prozirnim i krajnje neprimjerenim takav perfidan čin jer su dubrovačka književnost i dubrovačka kultura bili i ostat će isključivo hrvatski, kao jedan od bisera hrvatske tisućljetne kulturne baštine«.

Dijalekt kao jezik, negiranje hrvatskog

IHJJ podsjeća da je srbijanska politika nedavno proglasila posebnim, bunjevačkim jezikom i hrvatski novoštokavski ikavski dijalekt kojim već stoljećima i na tlu Vojvodine govore Hrvati Bunjevci.

To je i lingvistički i kulturni apsurd, ocjenjuje IHJJ i dodaje kako je od prošle jeseni u srbijanskim udžbenicima osvanula revidirana razdioba slavenskih jezika, pri kojoj hrvatski nije jedan od južnoslavenskih jezika, a naziv »hrvatski jezik« samo je jedan od naziva za srpski, što je izazvalo zgražanje čak i nekih srbijanskih jezikoslovaca.

Ovo je, ističe Institut, treći nastavak takve promašene politike. Premda su sva ta tri postupka zapravo u proturječju jedan s drugim, jer ako ne postoji hrvatski jezik, kako može postojati hrvatska književnost, »smatramo da je riječ o jednako sramotnom i nedobrosusjedskom, a u konačnici kulturno-jezično neodrživom činu koji zaslužuje krajnju osudu«, naglašava IHJJ.

Institut podsjeća da je kao osnova ovakvome činu poslužila neodrživa i odavno oborena teza **Vuka Karadžića** da su svi štokavci Srbi, koja je iznesena u studiji mitomanskoga naslova *Srbi svi i svuda*, po kojoj su Hrvati zapravo Srbi katolici bez svojega imena.

Ocjenjuje kako je opovrgavanje takve teze iz današnje perspektive potpuno suvišno i nepotrebno, jer je i u znanstvenome smislu apsurdna.

Činjenice se ne mogu promijeniti

IHJJ podsjeća da je hrvatska kultura imala humanizam i renesansu, te da su do Hrvatske slobodno dolazili mediteranski i svjetski kulturni trendovi i da su Hrvati oduvijek bili dio srednjoeuropskoga i mediteranskoga kulturnog kruga. Nasuprot tomu, napominje, Srbi su nažalost za to vrijeme bili pod osmanskom dominacijom pa taj deficit naknadno nastoje premostiti prisvajanjem tuđega pod egidom »sve je to zajedničko«.

IHJJ ocjenjuje kako je iluzija da se donošenjem spornoga Zakona o kulturnom naslijeđu činjenično stanje može promijeniti.

H. R.

Obuljen-Koržinek: »Očekujem da se od takvog rješenja odustane«

Na sporne točke srbijanskog Zakona o kulturnom naslijeđu reagirala je ministrica kulture i medija **Nina Obuljen-Koržinek**, ocijenivši ih skandaloznim, neprihvatljivim i stručno neutemeljenim.

»Mi ćemo reagirati putem Ministarstva vanjskih poslova. Već je u kontaktu naše veleposlanstvo vezano uz to pitanje«, rekla je ona. Očekuje, kaže, da se od takvog zakonskog rješenja odustane i da »jednom zauvijek prestanu posezati i za našim teritorijem i za našom kulturnom baštinom«.

Popis stanovništva u Hrvatskoj

Za deset godina 400.000 ljudi manje

Samo tri grada, Zagreb, Split i Rijeka, imaju više od 100 tisuća stanovnika. Osijek je pao ispod tog broja. Vukovarsko-srijemska županija je izgubila svakog petog stanovnika

Hrvatska ima nešto manje od 3,9 milijuna stanovnika, što je za skoro 400.000 manje nego li 2011., pokazali su prvi rezultati Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. kojeg je tijekom prošle godine proveo Državni zavod za statistiku. Smanjenje broja stanovnika posljedica je negativnog prirodnog prirasta stanovništva i migracijskog salda, odnosno toga što Hrvatska već godinama bilježi više umrlih nego rođenih i više iseljenih nego doseljenih.

Demografe ovi podaci nisu iznenadili, jer već godinama unazad upozoravaju na negativne demografske trendove i nepovoljnu demografsku strukturu (staro stanovništvo) što je i dovelo do ovako velikog smanjenja broja stanovnika.

»To je sve očekivano, ali ne znači da je manje bolno«, kazao je po objavljivanju prvih rezultata istaknuti demograf, akademik **Andelko Akrap**.

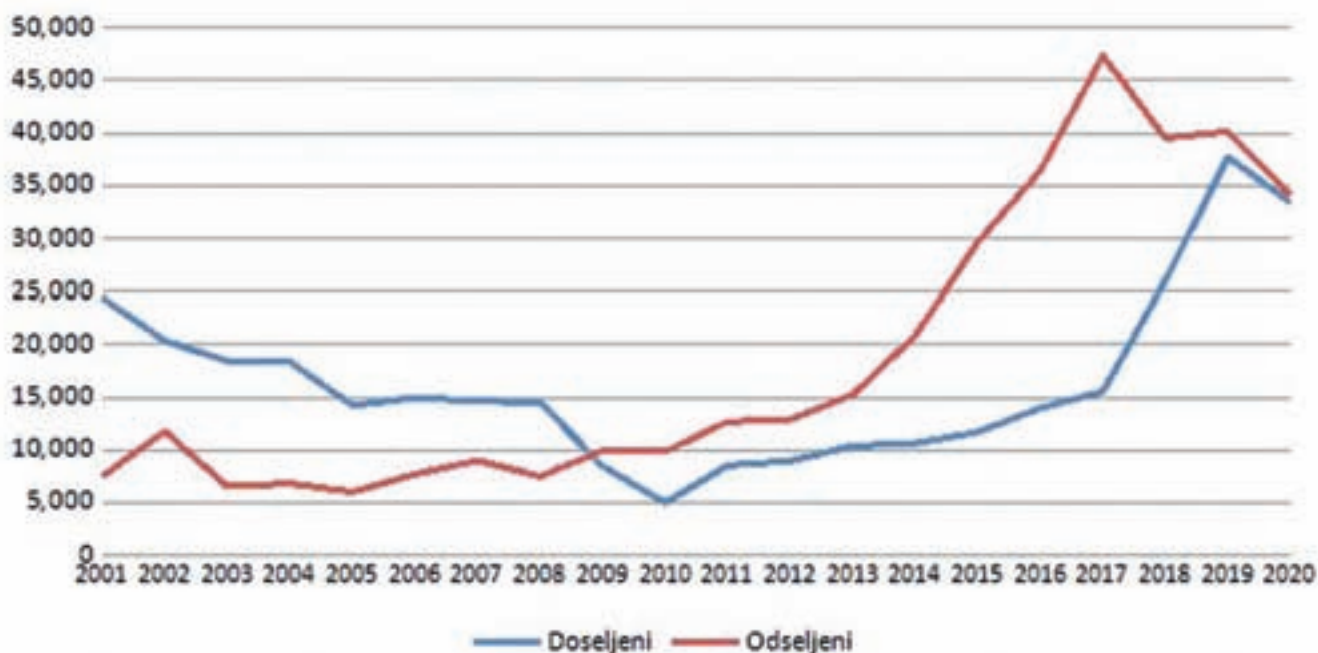
Komentirajući neuspjeh dosadašnjih demografskih politika i mjera da preokrenu negativne trendove ocijenio je:

»Nije problem trenutne vlasti niti jedne vlasti nego čitavog društva i države. Iskustvo mi kazuje – dok demografska politika ne bude donosila izborne glasove od toga neće biti ništa«, poručio je Akrap.

Prvi rezultati

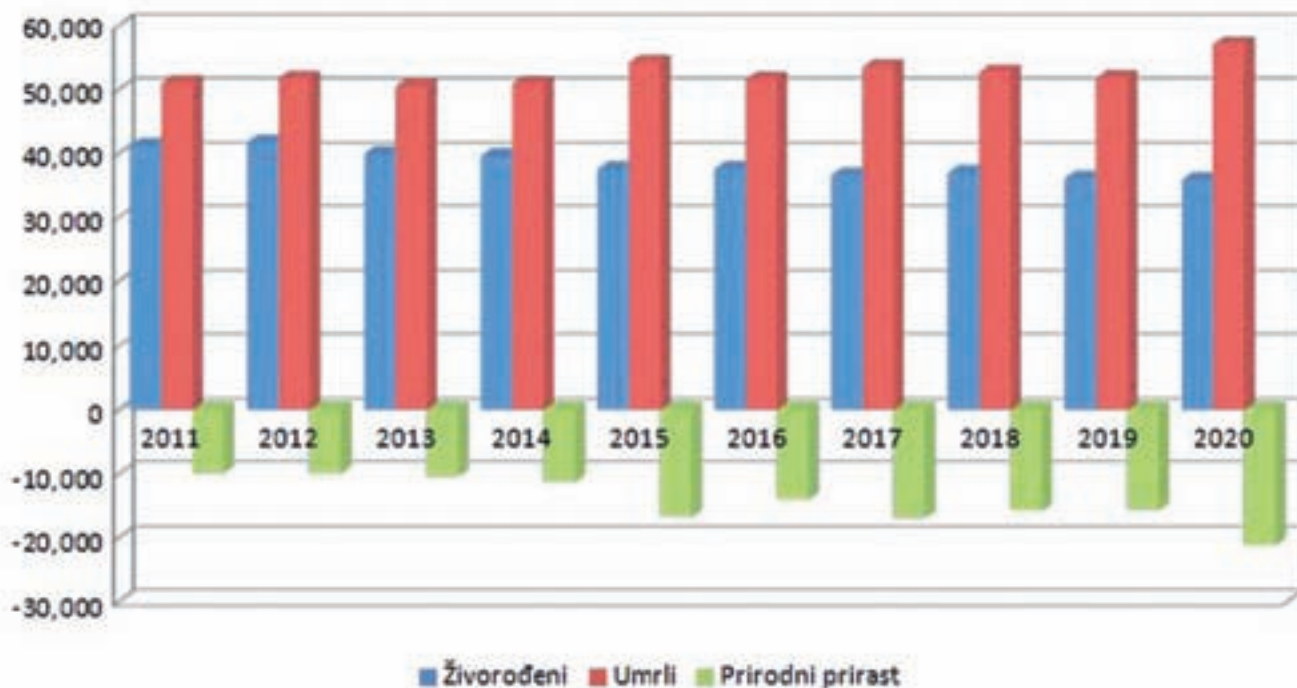
»Prema prvim rezultatima, na dan 31. kolovoza 2021. ukupan broj stanovnika u Hrvatskoj iznosio je 3.888.529 osoba. Broj kućanstva bio je 1.438.423 (smanjenje od 5,31%), a stambenih jedinica 2.350.444 (povećanje od 4,61%). Usporede li se ti podaci s konačnim podacima popisa iz 2011. (kada je u Hrvatskoj godine živjelo 4.284.889 stanovnika), vidimo da se broj stanovnika smanjio za 9,25 posto, odnosno za 396.360 osoba«,

Doseljeno i odseljeno stanovništvo

Prirodno kretanje stanovništva

rekla je na konferenciji za novinare glavna ravnateljica Državnog zavoda za statistiku **Lidija Brković**.

Uzroci ovako velikog pada broja stanovnika su u negativnom prirodnom prirastu i migracijskom saldu. »U razdoblju od 2011. do 2020. godine prirodni prirast, odnosno razlika između rođenih i umrlih je -141.707 stanovnika, a ako se tome dodaju privremeni podaci za 2021., prirodni prirast je -164.641 stanovnik. Migracijski saldo pak od 2011. do 2020. iznosi -111.922 stanovnika«, kazala je Brković.

Vidljiv je pad stanovnika u svim županijama. Najmanji je u Gradu Zagrebu (2,54 posto, odnosno 20.073 stanovnika), Dubrovačko-neretvanskoj županiji (5,47 posto, 6.706 stanovnika) te u Zadarskoj županiji (5,69 posto, 9.677 stanovnika).

Najveći pad broja stanovnika bilježi Vukovarsko-srijemska županija, gdje je smanjen za 19,54 posto, odnosno za 35.083 stanovnika. Slijede Sisačko-moslavačka županija s padom od 18,49 posto, odnosno 31.890 stanovnika, te Brodsko-posavska županija gdje je zabilježen pad za 17,53 posto, tj. 27.793 stanovnika.

Samo tri grada, Zagreb, Split i Rijeka, imaju više od 100 tisuća stanovnika. Osijek je pao ispod tog broja.

Razlozi demografskog pada

U emisiji Hrvatskog radija *U mreži Prvog* državna tajnica Središnjeg državnog ureda za demografiju **Željka Josić** rekla je da demografi već nekoliko desetljeća upozoravaju na velik pad broja stanovnika u Hrvatskoj. Dodala je da je ovaj popis i znak za uzbunu i istaknula kako se to

moglo i očekivati jer su se, zbog otvaranja granica i ulaska Hrvatske u Europsku uniju te zbog boljih plaća i uvjeta u drugim državama, mladi u velikom broju iseljavali. Izjavila je kako se ne može reći da se ništa ne radi veza no za demografsko pitanje:

»Radi se, ali u dvije, tri ili četiri godine jednog mandata ne možemo napraviti značajna čuda. Činjenica je da sve što se radi, mora se nadopunjavati, izgrađivati i jednostavno poticati da sve mjere i projekti koji se rade budu svima dostupni i budu na razini cijele Hrvatske«.

Demograf **Ivan Čipin** je rekao u istoj emisiji kako se može reći da je ovaj popis stanovništva jedan od najcrnijih dana u suvremenoj hrvatskoj povijesti.

»Nama demografima je bilo sasvim jasno da će brojevi ovim popisom biti ovakvi. Ja sam očekivao, recimo, nešto više od 3,9 milijuna stanovnika. Ono što je popis pokazao je da je negativan prirodni prirast pridonio za četrdeset posto smanjenje stanovnika, a negativne neto migracije za čak šezdeset posto. Što će biti u budućnosti, za broj stanovnika u sljedećih deset godina, sigurno će to biti i manje nego što je danas, a za koliko će biti manji, to ovisi o rađanju, umiranju i migraciji«, poručio je Čipin. Naglasio je da »Hrvatska ima negativan demografski momentum«, odnosno nepovoljnu dobnu strukturu koja će otežavati ikakve buduće mjere koje bi mogle davati neke značajne pozitivne rezultate.

Demograf **Dražen Živić** istaknuo je pak kako je u Vukovarsko-srijemskoj županiji situacija najlošija jer je nestao svaki peti stanovnik.

Osim negativnog prirodnog prirasta i iseljavanja, ova je »županija bila i najviše pogođena ratom te samim time

Prirodno kretanje stanovništva 2011. - 2020.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Živorodeni	41,197	41,771	39,939	39,566	37,503	37,537	36,556	36,945	36,135	35,845
Umrli	51,019	51,710	50,386	50,839	54,205	51,542	53,477	52,706	51,794	57,023
Prirodni prirast	-9,822	-9,939	-10,447	-11,273	-16,702	-14,005	-16,921	-15,761	-15,659	-21,178

ima i velike gubitke«, jer su izgubljene generacije koje su mogle sudjelovati u demografskom razvoju, ali i u društvu i u gospodarskom.

»No, mislim da ta činjenica ima sve manju važnost. Jedan nerazvojni koncept i Vukovarsko-srijemske županije, a ja bih se usudio reći i istoka Hrvatske, koji ima i svoje dublje korijene, znači, slab društveni i gospodarski napredak upravo je odredio da hrvatski građani u tom dijelu naše zemlje, ali i na nacionalnom teritoriju percipiraju Hrvatsku u jednom negativnom kontekstu. Odnosno, stanje u društvu i gospodarstvu negativno utječe na njihovo ponašanje«, rekao je Živić.

Začarani krug neuspješnih mjera

»Moramo priznati sami sebi da imamo problem koji postaje sve veći jer se ne rješava. Još 70-ih godina demografi su predviđali ovakav razvoj događaja koji vodi k tome da neće biti dovoljno mladih ljudi koji će biti nositelji novih znanja. Kad bi bilo moguće, trebalo bi odmah useliti 300.000 mladih ljudi koji bi dali snažnu injekciju

hrvatskom društvu koje je demografski staro i kojemu je nužan demografski preokret«, kazao je prof. dr. Anđelko Akrap za *Jutarnji list* i dodao kako je nužno krenuti sa sustavnom demografskom politikom koja neće ovisiti o političkim promjenama.

»Iz zemlje iz koje se mladi iseljavaju neće doći neki novi mladi, jer ni njima ne odgovara to što se zbiva u Hrvatskoj. Ne možemo nikoga privući. Primjerice, 2011. imali smo u radnoj populaciji od 16 do 64 godine 2,9 milijuna građana, a sad ih imamo 2,3 milijuna. Do 2050. moguće je da ćemo ih imati samo 1,8 milijuna. Da bi se to spriječilo, nužne su dugoročne demografske politike koje se u Hrvatskoj ne provode. U retorici hrvatskih političara uvriježilo se da kad govore o demografiji, uglavnom kažu – mjera nije dala rezultat, ali ne kažu da to niti nije bilo moguće jer su trajale prekratko«, objasnio je prof. dr. Akrap. Istaknuo je i kako opravdanje za nečinjenje ne može biti da se to događa i drugima u Europi, jer tako veliki problem nemaju, primjerice, ni Slovenija, ni Poljska, ni Mađarska.

Prema profesoru Akrapu moraju postojati politike koje su različite za različite dijelove zemlje, uključujući i poreznu politiku.

»Pretvorili smo se u zemlju trgovaca i konobara. Hrvatska se u potpunosti okrenula manje produktivnim djelatnostima, odnosno uslužnima, a nema dovoljno radne

Zagreb: Broj stanovnika manji za 20.000

FOTO: <https://breakingnews.exchange/>

snage da to i odradi. To nisu razvijajuće djelatnosti, a osjetljive su na promjene. Hitno je potrebno da se gospodarstvo prestrukturira, jer je upravo to vrlo važno za promjenu demografskih trendova na bolje«, rekao je profesor Akrap.

»Činjenica je da nam društvo stari, da mladi odlaze. To će za posljedicu imati i neke druge lošije trendove. Naime, stariji manje troše, a to znači da se manje puni proračun. No, istodobno se više mora trošiti za mirovine, za zdravstvo i socijalu. To je začarani krug, a nema politike koja bi to prekinula. Nažalost, izbore ne dobivaju oni koji bi predložili kvalitetnu demografsku politiku jer najšira glasačka baza za to nije zainteresirana«, zaključio je prof. dr. Akrap.

Demograf **Stjepan Šterc** je, komentirajući rezultate popisa, za *RTL danas* rekao kako je »Hrvatska javnost naučena slušati stavove političara« i da se sve odluke donose po političkom osjećaju a da se znanstvenici gotovo ne uključuju ni u što i da gotovo nema znanstvene logike.

Po njegovom mišljenju Hrvatska bi trebala uvesti populacijsku politiku po uzoru na Mađarsku:

»Hrvatska mora uvesti revitalizacijske modele. Prvi je vezan uz klasičnu populacijsku politiku, poticanje rađanja i tu bi trebalo slijediti mađarski model. Prvo što se treba uvesti je poticanje bračnosti, gotovo 80 posto djece se rađa iz brakova, treba usmjeriti kreditne linije prema mladim ljudima koji zasnivaju obitelj. Drugi model koji se mora uvesti odmah, jer time počinje revitalizacija, je selektivna imigracija. Kroz nju Hrvatska može dobiti mlado stanovništvo, ali se za oba modela moraju složiti poticani modeli«, kazao je Šterc.

Na pitanje ako se ne posluša demografe što će se događati, Šterc je kazao ako se muk političkog sustava nastavi, da možemo izgubiti kroz 10 godina gotovo 500 tisuća ljudi.

»Velik je gubitak prirodni nestanak Hrvatske, on je 160 tisuća osoba, ovi ostali koji su napustili Hrvatsku u nekoj

Izvor: Državni zavod za statistiku Republika Hrvatska
Doseljeni i odseljeni 2001. - 2020.

	Doseljeni	Odseljeni
2001.	24,415	7,488
2002.	20,365	11,767
2003.	18,455	6,534
2004.	18,383	6,812
2005.	14,230	6,012
2006.	14,978	7,692
2007.	14,622	9,002
2008.	14,541	7,488
2009.	8,468	9,940
2010.	4,985	9,860
2011.	8,534	12,699
2012.	8,959	12,877
2013.	10,378	15,262
2014.	10,638	20,858
2015.	11,706	29,651
2016.	13,985	36,436
2017.	15,553	47,352
2018.	26,029	39,515
2019.	37,726	40,148
2020.	33,414	34,046

normalnoj razvojnoj koncepciji države mogu biti hrvatsko bogatstvo kao što su to bogatstvo u nekim drugim zemljama koje imaju više stanovnika u iseljeništvu nego domicilnom prostoru«, kazao je Šterc.

Tko ima utjecaja na demografsku politiku?

Nakon objave prvih rezultata popisa, premijer Hrvatske **Andrej Plenković** je rekao da će Vlada učiniti sve da ublaži negativne trendove i poboljša pozitivne, ali i da je pitanje demografije puno šire od okvira jedne Vlade. »Čitav niz različitih mjera je usmjeren na poboljšanje okvira da bi ljudi koji zasnjuju obitelj imali više djece. Ali to nije samo ekonomsko, financijsko pitanje, pitanje politika, to je kulturološko pitanje«, rekao je hrvatski premijer i dodao Hrvatska još nije u situaciji da te trendove kompenzira useljavanjem.

Predsjednik Hrvatske **Zoran Milanović** je, s druge strane, ustvrdio kako ovo nije kraj Hrvatske i hrvatstva. Na pitanje što je on učinio za demografska pitanja dok je bio premijer, odgovorio je:

»Ono što sam mogao, što nije mnogo, ali bar ni u koga nisam upirao prstom, nisam optuživao za ono na što nemaju previše utjecaja. Isti ljudi koji su prije šest-sedam godina mene i moje suradnike optuživali za veleizdaju, sada se suočavaju s dvostruko lošijim rezultatima i prave se nevinima«, rekao je Zoran Milanović i dodao kako na to nema utjecaja Plenković, a nije imao ni on.

Jasminka Dulić

Nepovoljnim trendovima se ne nazire kraj

Istaknuti demograf akademik Anđelko Akrap je 2019. godine napisao:

»Hrvatska je suočena s dramatičnim demografskim trendovima: smanjuje se ukupan broj stanovnika, ubrzano raste broj i udio stanovništva sa 65 i više godina i – nasuprot tomu – smanjuje se broj i udio mladih (0-14 godina), kao i broj i udio osoba u radnoj dobi (15-64 godine). Prirodna depopulacija traje neprekinuto od 1991. godine, brojna seoska naselja ostaju bez stanovnika. Istovremeno Hrvatska bilježi veliko iseljavanje. Nad prošlim povremenim demografskim uzlaznim putanjama, u konačnici su prevladali vrlo nepovoljni trendovi kojima se, barem zasada, ne nazire kraj«.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (V.)

Nova društvena elita

Poslijeratno razdoblje iznjedrilo je novu društvenu elitu u bunjevačkih Hrvata. Umjesto starih džentrija, na sceni su se pojavili pripadnici nižih slojeva i mlađe generacije

Poslijeratno razdoblje iznjedrilo je novu društvenu elitu u Bunjevaca-Hrvata. Umjesto starih džentrija, na sceni su se pojavili pripadnici nižih slojeva i mlađe generacije: **Marko Horvacki**, **Matija Poljaković**, **Balint Vujkov**, **Blaško Vojnić Hajduk** i drugi. Većina njih je činila jezgru kulturnog pokreta s konca 1960-ih.

Smjena elite

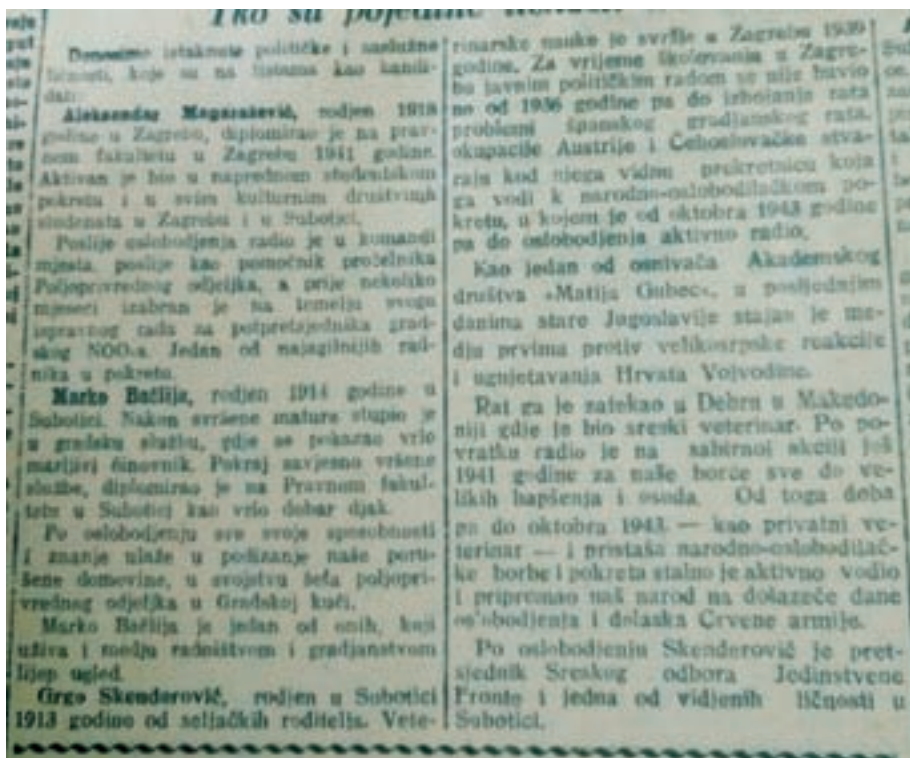
Drugi svjetski rat naglo je presjekao daljnji razvoj kapitalističke, buržoaske, centralističke i etnohegemonističke Jugoslavije. U Subotici, Somboru i drugim mjestima Bačke socijalistička revolucija dovela je na površinu društvene, političke i kulturne scene novu elitu, čiji predstavnici su u ranijem društvenom poretku igrale marginalnu ulogu. Katalizator ove ključne promjene bio je Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji. Njega je 23. kolovoza 1945. donijela Privremena Narodna Skupština Demokratske Federativne Jugoslavije. On je ustvrdio zemljišni maksimum i razliku između zemljoradnika i zemljoposjednika. Na temelju ovoga zakona mnoge obitelji u Subotici i Somboru izgubile su u znatnom dijelu ili u potpunosti svoje vjekovne posjede. Budući da je međuratna društvena i politička elita bila sastavljena mahom od srednjih i krupnih zemljoposjednika, čiji su posjedi i po nekoliko puta prelazili dozvoljeni maksimum, ovim zakonom je zapravo ne samo oslabljena nego i kao sloj u potpunosti rasformirana. Drugim riječima, isključena je iz sudjelovanja u političkom životu.

Paradoksalno, iako se ticala mnogih bunjevačkih obitelji, agrarna reforma nije u fokusu historiografskih istraživanja o Bunjevcima. Štoviše, neki povjesničari daju prednost povijesno beznačajnom dekretu Glavnog narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine od 14. svibnja 1945. Sav značaj ovoga dokumenta ogleda se u tome što je on formalno isključio iz službene uporabe tradicionalna hrvatska etnička imena

– Bunjevac i Šokac, koja u suštini ne znače ništa drugo nego pripadnik katoličke vjere. Međutim, u praksi on nije nikada u potpunosti zaživio. Primjenjivan je djelomično i već je koncem 1960. praktički obesnažen.

Selektivna pravda

Komunističke vlasti nikada nisu procesuirale Bunjevce koji su za vrijeme Drugog svjetskog rata bili u službi okupatora. Primjerice, predsjednik *Bunjevačkog kola* u Somboru **Stipan Stolišić** i njegov sin **Aleksandar** nikada nisu odgovarali za svoju kolaboraciju i ulogu u ratu. Obojicu je mađarska vlada nagradila za udvorničko držanje 1941. Stipan je u I. svjetskom ratu bio natporučnik 23. austrougarske pješačke pukovnije, koja je žarila i palila po Srbiji. Poslije rata bio je porezni senator u Somboru i praktički pouzdanik svih režima među mjesnim Bunjevcima, a za vrijeme okupacije zamjenik gradonačelnika Sombora. Njegovog sina Aleksandra je kao odvjetničkog vježbenika peštanska vlada već kolovoza 1941. imeno-

vala za prisjednika Sirotišta Bačke županije. Komunističke vlasti su ga uznapredile u suca Kotarskog narodnog suda u Somboru.

Od kolaboracionista, jedino je posljednji međuratni gradonačelnik Subotice **Ladislav Lipozenčić** kažnjen smaknućem, ali bez ikakvog javnog suđenja. Predratnog zastupnika **Marka Jurića** je 1946. stigla kazna u vidu gubitka zemlje u Žedniku, ali nevolja je pogađala i mnoge čestite Bunjevce. Brojni Bunjevci su kažnjeni, jer se nisu slagali s mjerama komunističkih vlasti. U prvom redu to su bili katehet **Ivanica Kujundžić** i odvjetnik **Mičo Skenderović**, predratni tajnik HSS-a. Kujundžić je formalno osuđen zbog svog pisanja u *Subotičkim novinama*, a zapravo zato što se protivio priključenju Vojvodine Srbiji. Skenderović je drakonski kažnjen samo zato što je točno predvidio vraćanje bespravno oduzete zemlje njenim prvobitnim vlasnicima.

Poslijeratne prilike

Poslijeratne prilike spadaju u ona razdoblja koja povjesničari tek trebaju rasvijetliti. Međutim, iako mnoge pojedinosti nisu poznate, u historiografiji je uočljiva tendencija da se cijela problematika oko Bunjevaca 1945. svede na nacionalno-identitsko pitanje. Ujedno se kao krivci za sve nevolje Bunjevaca označavaju Hrvati (i komunisti i svećenici), koji nisu imali nikakav utjecaj na prilike u Bačkoj. Zapravo, situacija je potpuno obrnuta. Hrvati nikada nisu vršili nikakav pritisak na Bunjevce, ali su Bunjevci koji su se izjašnjavali kao Hrvati trpjeli tlaku Bunjevaca koji su bili u službi svih režima. O tome govori izvješće Izvanredne komisije za Vojvodinu od 15. svibnja 1945., koja je ispitivala prilike u Subotici i Somboru: »U somborskom okrugu i subotičkom okrugu uzeti su u organe narodne vlasti gotovo isključivo takvi ljudi koji sebe ne smatraju Hrvatima, već Bunjevcima. Mahom su to ljudi koji su ili manje više režimlje za vrijeme bivše Jugoslavije i takvi ljudi među hrvatskim masama ne uživaju ugleda, jer je poznata činjenica da su oni više omraženi u hrvatskom narodu nego činovnici Srbi«.

Suprotno nekim tumačenjima, raspoloženje širih slojeva Bunjevaca bilo je 1945. dominantno hrvatsko. Uostalom, teret narodnooslobodilačke borbe iznjedrili su i bački Hrvati. Član Jedinствene narodnooslobodilačke fronte, veterinar **Grgo Skenderović** s pravom piše: »I Hrvati Bačke i Baranje zaslužili su da uživaju plodove ove duge i teške borbe, jer su kostima njihovih sinova i kćeri posejana prostrana polja Slavonije, Srema, Bačke i Baranje. Da, mi smo to zaslužili. Prestalo je robovanje i proganjanje, samo zato što smo se nazivali svojim pravim imenom«. Isti taj Skenderović pred komisijom za razgraničenje Vojvodine i Hrvatske u Subotici u ljeto 1945. hrabro osuđuje eventualne političke kombinacije protiv Hrvata:

»Pogrešno je postavljati – 'Mi Srbi i Mađari', a tako ljudi postavljaju, kao i ranije, za vrijeme Jugoslavije, protiv Hrvata.« Spomenutu komisiju su činili: predsjednik **Milovan Đilas** (ministar Savezne vlade DFJ za Crnu Goru), **Vicko Krstulović** (ministar unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske), **Milentije Popović** (ministar unutarnjih poslova Narodne vlade Srbije), **Jovan Veselinov Žarko** (tajnik JNOF Vojvodine) i **Jerko Zlatarić** (podpredsjednik ONOO Sombor).

Plodovi muka

U početku se doista činilo da vlasti cijene hrvatske žrtve i napore. **Blaško Rajić** postao je član Glavnog narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine, Blaško Vojnić Hajduk ravnatelj Gradske knjižnice u Subotici, **Matija Evetović** ravnatelj Gimnazije, **Ivan Milanković** zastupnik, **Lajčo Jaramazović** ministar bez portfelja u Vladi NR Srbije itd.

Međutim, zahtijevale su od Hrvata nove žrtve: hrvatska društva. U Subotici su tako ukinuti HPD *Neven*, Hrvatska kulturna zajednica, Hrvatski prosvjetni dom itd. Jedino je u Somboru opstao Hrvatski dom (utemeljen 1936.) u vidu društva *Vladimir Nazor*.

Radi stvaranja privida o ravnopravnosti Hrvata u Subotici je osnovano Hrvatsko kulturno društvo koje je uključeno u Savez kulturno prosvjetnih društava AP Vojvodine. Na osnivačkoj skupštini ovoga saveza 30. svibnja 1948. u dvorani Radničkog doma **Svetozar Marković** u Novom Sadu iz Subotice su bili Balint Vujkov, Marko Horvacki, Blaško Vojnić Hajduk i **Ante Vojnić Purčar**. Horvacki je bio član Radnog predsjedništva Društva. Nakon izbora prve uprave, Vujkov je postao drugi dopredsjednik, a Vojnić Hajduk i Vojnić Purčar članovi upravnog, odnosno nadzornog vijeća. Međutim, Savez nije ništa učinio za bačke Hrvate. Ubrzo je rasformiran i sam HKD (1950.).

Vladimir Nimčević

Prof. dr. sc. Vladimir Čavrak, zaljubljenik u bogatu i burnu povijest banatskih Hrvata

Hrvatska javnost vrlo malo zna o Hrvatima u Vojvodini i u Banatu

Informacije o problemima i teškoćama u životu hrvatske zajednice u Srbiji, a osobito u Rumunjskoj, općenito su vrlo rijetke i često površne. Ne bih znao precizirati tko je za to odgovoran, no mogu kazati kako mi se čini da bi im hrvatske institucije u Zagrebu, čiji je posao rad s Hrvatima u svijetu, kao i hrvatska diplomatska služba u Beogradu, trebale posvetiti više pozornosti

Intervju vodio: Dalibor Mergel

Profesor dr. sc. **Vladimir Čavrak** redoviti je profesor na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Rođen je 1958. godine u Letovancima kraj Siska. Bavi se makroekonomijom i nacionalnom ekonomijom te filozofijom ekonomije i ekonomskom metodologijom. Osnovao je prvi poslijediplomski studij lokalnog ekonomskog razvoja u Hrvatskoj. Autor je nekoliko knjiga, sveučilišnih udžbenika, stotinjak znanstvenih i stručnih članaka. Sudjelovao je na više desetaka međunarodnih znanstvenih konferencija. Bio je autor ili član autorskog tima na brojnim projektima za potrebe državnih i lokalnih institucija. Poseban interes mu je lokalna povijest, pa je i u tom području objavio više stručnih i znanstvenih radova. Zaljubljenik je u putovanja, a hobi mu je pčelarstvo. Za naš tjednik govori o svojim istraživanjima banatskih Hrvata.

► **Kako je kod Vas došlo do zanimanja za povijest predijalaca Topuske opatije naseljenih u Banatu?**

Poticaj za to istraživanje došao je potpuno slučajno. Godine 1999. objavio sam knjigu o povijesti mojeg rodnog mjesta Letovanci s naslovom *Status animarum*. Kako to obično biva, nakon objavljivanja knjige autor više nema kontrolu nad time kamo će ona krenuti u svijet. Jedan primjerak je nekim slučajem došao u Županju u ruke gospodina s prezimenom **Juzbašić**. On se bavio proučavanjem svojeg obiteljskog stabla. Kako sam ja u knjizi spomenuo da je u Letovancima zabilježeno postojanje istog prezimena on je negdje pronašao moj broj telefona i pozvao me radi dodatnih informacija. U kratkom

razgovoru me je upozorio na postojanje jedne skupine Hrvata kajkavaca u Rumunjskoj, podrijetlom iz Turopolja i Pokuplja. Ta mi informacija u prvi mah nije bila značajna jer je u tom razdoblju moj znanstveni fokus bio na drugim temama. Ali nakon dvije do tri godine vratio sam se na taj podatak i krenuo u potragu. Tema me je okupirala čak nekoliko godina, a i danas imam osjećaj kako još uvijek nisam istražio sve aspekte i fenomene njihovog seljenja i života u novom zavičaju u Vojvodini i Rumunjskoj. U svakom slučaju, to je istraživanje za mene bilo jedno sjajno iskustvo koje me je obogatilo ne samo kao znanstvenika nego i u ljudskom smislu. Stekao sam nove prijatelje s kojima se intenzivno i danas družim i međusobno se posjećujemo. Posebno bih s te strane istaknuo tadašnjeg župnika u Žombolju i Keči don **Davora Lukačelu**.

► **Što je sve obuhvaćalo Vaše znanstveno istraživanje?**

Vrlo detaljno sam istražio i dokumentirao okolnosti koje su prethodile odluci da se stotinjak obitelji iz Pokuplja i Turopolja iseli u Banat, zatim proces preseljenja koji je trajao od 1788. do 1801. godine, život u novom zavičaju kojeg su činila zapravo četiri naselja: Boka, Neuzina, Klarija i Keča. Potom sam izučavao problem razgraničenja nakon Prvog svjetskog rata između Rumunjske i novoosnovane Jugoslavije koje je rezultiralo državnim razdvajanjem ove hrvatske zajednice. Time je naselje Keča pripalo Rumunjskoj. Taj događaj je ostavio duboke tragove na hrvatskoj zajednici i nezadrživo odredio njezinu buduću sudbinu. Dotadašnje rodbinske i prijateljske

veze između dijelova te zajednice su bile otežane pa čak i prekinute, a kasniji tijek događaja, osobito nakon Rezolucije Informbiroa i sukoba **Tita i Staljina**, zaprijetio je potpunim uništenjem hrvatske zajednice u Rumunjskoj. Oni su tamo bili neka vrsta kolateralne žrtve tog velikog konflikta. Prema njima je bilo veliko nepovjerenje jer su tretirani kao »jugoslavenski« i u tom vremenu nepouzdan i remetilački element. Zbog toga su svi Hrvati iz Keče internirani sredinom lipnja 1951. godine u Moldovu u logor Baragan u kojemu su ostali sve do 1956. kad je došlo do normalizacije odnosa SSSR-a i Jugoslavije. Oduzeta im je sva imovina, zemlja i objekti, a sa sobom su mogli ponijeti samo nešto osobnih stvari za čije spremanje im je dano tri sata. Nakon povratka dočekao ih je tvrdi rumunjski komunizam u kojem su jako teško živjeli sve do pada tog režima. Danas ih je u Keči ostalo još oko pedeset u dvije ulice: Orvatski sokak i Mačev kraj.

► **Kada ste obavili terenski rad u Banatu i kako je on protjecao?**

Njime sam se bavio u razdoblju od 2015. do 2018. godine kroz nekoliko posjeta Keči, a dio istraživanja sam nastavio i nakon toga u raznim arhivima, posebno u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu gdje se nalazi najviše fondova i građe. Posjetio sam i Arhiv Temišvarске biskupije i tom prilikom se susreo u korisnom i veoma ugodnom razgovoru s tadašnjim biskupom **Martinom Roosom**. Povijesna građa o Hrvatima u Keči koja se nalazi u Temišvarskoj biskupiji zapravo još nije obrađena. Nadam se i očekujem da će biti i drugih, posebno mladih istraživača koji će posvetiti veću pozornost tom neotkrivenom repozitoriju o životu ove hrvatske zajednice. U obilasku naselja u Vojvodini – Boki, Neuzini i Klariji, veliku pomoć sam dobio od gospodina **Gaje Poževića** iz Zrenjanina

koji me je uputio u brojne korisne činjenice i otkrio mi neprocjenjivo blago u dva puna ormara originalnih rukotvorina koje čuva njegova majka u Radojevu (nekadašnja Klarija).

► **Jeste li u radu koristili neka ranija istraživanja i koliko su ona bila od pomoći?**

Nitko tko se bavi proučavanjima Hrvata u Rumunjskoj ne može mimoći iznimno vrijedne radove profesora **Stjepana Krpana**. On je obavio opsežna i detaljna istraživanja. Prije njega su objavljivali oci **Vlašić** i **Rada** te **Ante Messner Sporšić**, a u novije vrijeme i jedan potomak **Adama Mikšića**, jednog od najpoznatijih Hrvata iz Keče. Svi su oni zabilježili dosta sjećanja i opisivali su život i običaje. Ono što još treba obaviti jest istraživanje arhivske dokumentarne građe u različitim povijesnim arhivima, od Zagreba, Zrenjanina do Temišvara. Međutim, to je posao za izučene povjesničare i nadam se da će ova tema jednog dana zainteresirati nekog mlađeg među njima.

► **Zbog čega ste bolje kontakte ostvarili u rumunjskome dijelu Banata negoli u vojvođanskom?**

Kontakti u Rumunjskoj bili su nešto intenzivniji i češći zbog toga što je istraživanje zapravo primarno bilo fokusirano na taj dio zajednice i zato što sam tamo našao puno više materijalnih tragova i arhivske građe. Povrh toga, u rumunjskoj Keči sam jako dobro primljen od tamоšnjeg župnika don Lukačele i cijele strukture civilne vlasti – gradonačelnika Žombolja, njihovih poduzetnika i brojnih intelektualaca kao i načelnika Keče. Naši susreti su se nastavili kasnije u Hrvatskoj, u Sisku i Topuskom, te posjetom kulturno-umjetničkog društva iz Buševca iz Turopolja koje je održalo tri koncerta u Keči i Žombolju. Na taj način se moje historijsko istraživanje pretvorilo u

susrete prijateljstva i njegovanje tradicije i identiteta. U Rumunjskoj je to lijepo prihvaćeno, ne samo od rumunjskih Hrvata nego su u tome sudjelovali i lokalni Rumunji, Mađari, Romi i Srbi. U tom području Rumunjske njeguje se stvarni multikulturalizam. Što se tiče vojvođanskog dijela te hrvatske zajednice, ona je u većoj mjeri asimilirana i danas svedena na »ostatke ostataka«. Nisu kompaktni, a čini mi se da ni u katoličkoj crkvi nema dostatne brige o toj nacionalnoj zajednici. Kao zanimljivost ću napomenuti da sam terensko istraživanje Boke i Neuzine prethodno dogovorio s tadašnjim lokalnim župnikom koji mi je potvrdio prijem. No, kad sam došao u župni stan našao sam zatvorena vrata. Nakon što sam obavio istraživanja u tim selima ustanovio sam da je tamo puno više Hrvata na groblju nego onih živih. Zatečeno stanje u ova dva dijela iste zajednice razlikuje se po puno obilježja. Za ovu prigodu spominjem samo činjenicu da je hrvatska skupina u rumunjskoj Keči gotovo u potpunosti sačuvala svoj jezik i da međusobno razgovaraju arhaičnim kajkavskim narječjem dok izgleda da se to potpuno izgubilo kod vojvođanske skupine.

► **Gdje ste sve prezentirali Vašu znanstvenu radnju? Kakva je Vaša suradnja sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata?**

Objavio sam nekoliko znanstvenih radova i članaka, od časopisa *Riječi* u Sisku, časopisa *Luč* u Velikoj Gorici, *Novom sisačkom tjedniku*, pa sve do sveobuhvatnog znanstvenog rada koji je objavljen u Godišnjaku za znanstvena istraživanja čiji je izdavač Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice. Radove o predijalcima Topuske opatije prezentirao sam na brojnim predavanjima od Sisačke biskupije u Sisku, Matice hrvatske u Velikoj Gorici, Hrvatskog plemićkog zbora u Zagrebu, do znanstvenog skupa u Subotici kojeg je priredilo Hrvatsko katoličko sveučilište iz Zagreba i okruglog stola o Hrvatima u Rumunjskoj, organiziranog na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u povodu njegove 100. obljetnice. Glede suradnje sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata ona je odista sjajna i tamo sam stekao puno prijatelja. Ovom prigodom bih se na tome posebno zahvalio gospodinu **Tomislavu Žigmanovu** i njegovim suradnicima. Vodili smo puno sadržajnih i zanimljivih razgovora koji su meni jako pomogli u razumijevanju stanja hrvatske zajednice u Vojvodini i Srbiji kao i problema s kojima se susreću. Od tada s puno više pozornosti pratim sve informacije o Hrvatima u Vojvodini i suosjećam s njihovim teškoćama te s velikim razočaranjem pratim razna diplomatska lutanja i priličnu nebrigu Hrvatske o njima.

► **Jeste li istražili kakve su veze Hrvata iz Keče bile s matičnom državom u vrijeme SFRJ nakon zatopljivanja odnosa Tito – Ceaușescu?**

O tome sam stekao uvid kroz razgovore s preostalim stanovnicima Keče. Veze s tadašnjom državom su bile jako slabe i svodile su se na vrlo rijetke obiteljske posjete rođacima u Klariji, a još rjeđe u Boki i Neuzini. Možda najsnažniji kanal veze i utjecaja bivše države bilo je praćenje radijskih i televizijskih postaja te popularna i narodna glazba koju su slušali. Ono što je mene posebno

iznenadilo jest činjenica da nitko od stanovnika Keče, ne samo za vrijeme socijalističke Jugoslavije nego i ranije, zapravo nije odlazio u stari kraj. Oni su Turopolje i Pokuplje nosili u usmenoj predaji te čuvali kroz jezik, običaje, kulturu i vjeru, ali fizički kontakt sa starim zavičajem je u potpunosti izostao.

► **U ekonomskom pogledu, biste li nam mogli reći nešto o aktualnim iseljavanjima iz Keče i okolice nakon ulaska Rumunjske u Europsku uniju?**

Nažalost, ne mogu o tome govoriti jako precizno jer taj specifičan fenomen koji se događa u novije vrijeme u svim takozvanim novim članicama EU nisam detaljno proučavao za područje Keče. Osim toga, problem iseljavanja i depopulacije zahvatio je Keču još i prije ulaska Rumunjske u EU. Danas u Keči živi vrlo mala hrvatska etnička zajednica od svega par desetaka osoba. Zbog toga mi je bilo fascinantno utvrditi da su se unatoč tomu uspjeli othrvati asimilacijskim pritiscima do današnjih dana.

► **Ima li izgleda da ova mala zajednica opstane?**

Moram izraziti bojazan da će oni vrlo brzo nestati. Prirodni i društveni procesi djeluju u tom pravcu veoma snažno. Od nekadašnjih oko tisuću osoba ta zajednica u sva četiri naselja danas ima manje od 100 pripadnika, što znači da je svedena na 10 posto. Nebriga službenih institucija Hrvatske i posvemašno zapostavljanje veza i adekvatne pomoći matice tome samo pripomaže.

► **Kako bi se oni mogli osnažiti da očituju svoj identitet?**

Krajnji je čas da se nešto u tom smislu učini. Meni je žao da sa strane Hrvatske nema puno više inicijative. Mi imamo institucije koje su plaćene da se bave tim pitanjima, ali su one puno više orijentirane na pomoć Hrvatima u Bosni i Hercegovini i povezivanje s dijasporom u bogatijim zemljama u kojima su Hrvati brojniji. Mislim da novac i financijski aspekt tu nije najvažniji, puno značajnije bi bilo razvijati različite oblike kulturne i prosvjetne djelatnosti, pomagati razna udruženja Hrvata u Vojvodini i poticati osnivanje novih. Osobno mi je nejasno da hrvatska diplomacija olako prelazi preko iniciranja i poticanja raznih politika podjele hrvatskog korpusa u Vojvodini na pitanjima jezika i kulture. Također mi je neshvatljiv blag diplomatski pritisak na recipročnu politiku prema nacionalnim manjinama. Srbi u Hrvatskoj imaju zakonski zagarantirano političko predstavništvo do izravnog sudjelovanja u Vladi Hrvatske i drugim institucijama, dok toga u Srbiji nema.

► **Koliko su javnost u Hrvatskoj i hrvatski narod općenito upoznati sa zajednicom Hrvata koja živi u Banatu i Vojvodini?**

Moj je dojam da današnja hrvatska javnost vrlo malo zna o Hrvatima u Vojvodini i u Banatu. Informacije o problemima i teškoćama u životu hrvatske zajednice u Srbiji, a osobito u Rumunjskoj općenito su vrlo rijetke i često površne. O tome sudim na temelju osobnog uvida u to stanje kojeg sam stekao kroz nekoliko vrlo kvalitetnih i sadržajnih posjeta tim zajednicama. Ne bih znao precizirati tko je za to odgovoran, no mogu kazati kako mi se

čini da bi im hrvatske institucije u Zagrebu, čiji je posao rad s Hrvatima u svijetu, kao i hrvatska diplomatska služba u Beogradu, trebale posvetiti više pozornosti. Čini mi se da je ukupni tretman hrvatske zajednice u Srbiji općenito ispod razine i kvalitete položaja srpske zajednice u Hrvatskoj. Princip reciprociteta po mom sudu legitimira ulaganje većih napora za popravljivanje položaja i statusa hrvatskog naroda u Vojvodini, odnosno Srbiji. U tom kontekstu bi sa strane Hrvatske trebalo učiniti više da se poveća kapacitet i sposobnost hrvatske zajednice i njenih institucija u Vojvodini i Srbiji da ona postane aktivniji subjekt oblikovanja i promicanja svojih interesa i htijenja.

► **Kakvi su Vaši budući planovi vezani uz istraživanja hrvatske zajednice u Banatu?**

Sve što sam dosad učinio i ostvareni rezultati koji su me iznenadili obvezuju me na nastavak rada. Postoji arhivska građa koju nisam uspio obraditi, a i na terenu se ima puno toga za istražiti. Nadam se također da ću time potaknuti i druge, mlađe istraživače, da se pozabave ovom temom.

► **Kako danas izgleda stari zavičaj banatskih Hrvata kajavaca prije nešto više od godinu dana pogođen razornim potresom?**

Područja Pokuplja i Turopolja, koja su susjedna Petrinji i Banovini, 2021. godine pogodio je najveći potres

u modernoj povijesti. Epicentar potresa i brojna manja podrhtavanja tla dogodili su se upravo u naseljima iz kojih su Hrvati odselili prije više od dva stoljeća u Banat. Nažalost, obnova stambenih i javnih zgrada ni nakon proteka jedne godine još nije započela. To izaziva frustracije i nezadovoljstvo posebno onih građana čije su kuće srušene, pa su prisiljeni već drugu zimu živjeti u kontejnerima. Svi se nadaju da će obnova ipak krenuti na proljeće. Budući da se ujedno radi o području Hrvatske koje je bilo nerazvijeno i prije potresa, značajna su očekivanja od različitih projekata gospodarske i društvene revitalizacije. Velika pomoć se očekuje iz različitih fondova EU.

► **Što biste za kraj poručili Hrvatima u Banatu i Vojvodini?**

Budući da nisam predstavnik vlasti, a niti hrvatske politike i u tome ne sudjelujem, mogu im se obratiti samo kao obični građanin. Kako sam imao privilegij nešto detaljnije upoznati se sa statusom i problemima te hrvatske zajednice mogu poslati poruku ohrabrenja i nade. Također, mogu apelirati i zamoliti predstavnike hrvatske zajednice u području politike i kulture da strpljivo i uporno, demokratskim metodama, nastoje uskladiti odnose s većinskim narodom težeći tomu da svima bude bolje.

Pomorski muzej u Dubrovniku

Slavna pomorska prošlost

Po raznovrsnosti i vrijednosti građe koju posjeduje, Pomorski muzej u Dubrovniku je jedan od vodećih muzeja pomorske tematike u Hrvatskoj i najbolje mjesto gdje se može upoznati bogata dubrovačka pomorska baština

Pomorski muzej osnovan je 1949. godine na inicijativu Jadranskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU). No, njegovi začetci datiraju još iz 1872. godine, odnosno iz vremena kad je u Dubrovniku osnovan Domorodni muzej, koji je u svom fundusu imao i pomorsku zbirku. Muzej je od 1952. godine smješten na prvom i drugom katu tvrđave sv. Ivana iz 14. stoljeća u gradskoj luci, što mu daje posebnu ambijentalnu vrijednost jer je ostvaren izvanredan spoj sadašnjosti i prošlosti. U prošlosti ova je utvrda štitila ulaz u gradsku luku i bila je jedna od najvažnijih obrambenih utvrda grada.

O raznovrsnosti i vrijednosti građe koju posjeduje Pomorski muzej razgovarali smo s voditeljicom ovog muzeja, Dubrovčankom **Anom Kaznačić-Skurić**, koja na mjesto voditeljice Pomorskog muzeja dolazi 2014. godine na kojemu je i danas. Od 2020. godine predsjednica je Stručnog vijeća Dubrovačkih muzeja te članica Upravnog vijeća.

Temelji za osnutak muzeja

»Od svoga osnutka Muzej je sustavno skupljao i dokumentirao pomorsku građu, nastavivši tradiciju prikupljanja i dokumentiranja koja je započeta davne 1941. godine kada je formiran inicijalni muzejski fundus. Te iste godine u Dubrovniku je otvorena velika izložba pod nazivom 'Dubrovačko pomorstvo kroz vijekove', prva velika izložba o dubrovačkom pomorstvu. Sastavljeni u više odbora, s počasnim odborom, ugledni dubrovački kapetani i intelektualci različitih struka predstavili su na izložbi 655 predmeta koji svjedoče o slavnoj pomorskoj prošlosti Dubrovnika i njegove okolice, a koje su za tu prigodu posudili iz raznih privatnih zbirki i crkava. Primarni cilj ove izložbe bio je da otkupima i darovanjima povećaju fundus za budući Pomorski muzej. Početak Drugog svjetskog rata u proljeće 1941. privremeno je spriječio i odgodio ostvarenje te ideje. Po zatvaranju izložbe, dio izložbenog materijala (216 predmeta) prenesen je u zgradu žitnice – Rupe, a ostatak je vraćen vlasnicima. Predmeti koji su tada ušli u fundus Dubrovačkog muzeja su uglavnom darovani i pohranjeni, a manji dio je otkupljen te je time značajno obogaćen fundus pomorskog odjela i položeni su temelji za osnutak budućeg Pomorskog muzeja. Ostatak građe prikupljan je desetljećima, i to ponajviše darivanjem, nešto manje otkupom, a tu su i arheološki

nalazi s provedenih podvodnih istraživanja«, kaže Ana Kaznačić-Skurić.

Od 1988. godine Pomorski muzej postaje dio Dubrovačkih muzeja te danas djeluje kao jedna od ustrojbenih jedinica. Danas su Dubrovački muzeji, čiji je osnivač Grad Dubrovnik, kompleksna ustanova koju čine četiri specijalizirana muzeja: Kulturno-povijesni muzej, Pomorski muzej, Arheološki muzej i Etnografski muzej te se financiraju iz proračuna Grada Dubrovnika.

Pomorska ostavština

Pričajući o fundusu Pomorskog muzeja, Ana Kaznačić-Skurić kaže kako Muzej sustavno prikuplja, obrađuje, izlaže i objavljuje muzejsku građu iz pomorske prošlosti dubrovačkog kraja, od antičkih vremena do danas.

»Danas je Pomorski muzej jedan od najbogatijih i najznačajnijih muzeja pomorske tematike na istočnoj obali Jadrana, te predstavlja pomorsku ostavštinu šire dubrovačke regije. Po raznovrsnosti i vrijednosti građe koju posjeduje pripada značajnijim pomorskim muzejima na Sredozemlju. Muzej posjeduje oko 11.000 eksponata iz razdoblja od antičkih vremena do danas. Muzejska građa podijeljena je u 15 muzejskih zbirki, koje imaju svojstvo kulturnog dobra, tj. upisane su u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske na listu zaštićenih kulturnih dobara. Danas je u stalnom postavu izloženo oko 700 predmeta koncipiranih tako da u okviru tematskih cjelina u kronološkom slijedu ilustriraju razvoj dubrovačkog pomorstva: 'Od kasne antike do pada Dubrovačke Republike', 'Pomorstvo dubrovačkog kraja u 19. Stoljeću' i 'Pomorstvo dubrovačkog kraja u 20. stoljeću'. Najstariji predmeti u Muzeju, a koji se vežu uz dubrovačko pomorstvo, potječu iz 16. stoljeća su: teretnica dubrovačkog jedrenjaka *Santo Jozepo* iz 1543., pismo francuskog kralja **Henrika II.** o zaštiti dubrovačkih pomorca i trgovaca iz 1557., te i korice brodske knjige troškova dubrovačkog broda *Santo Spirito* kapetana **Toma Sagroevića** iz 1580.«

Opasnosti Jadranskog mora

Ana Kaznačić-Skurić navodi kako je Podmorskim arheološkim istraživanjima u dubrovačkom akvatoriju otkriven velik broj nastradalih brodova iz doba antike, srednjega i novoga vijeka što nam govori o intenzivnoj trgovini i važ-

nosti plovidbe istočnom stranom Jadrana, ali i o opasnostima koje krije Jadransko more.

»Upravo se brojni ostatci brodoloma s istraženih lokaliteta nalaze u fundusu Pomorskog muzeja, a dio nalaza izložen je u stalnom postavu. Među brodolomima izdvojila bih nalaze s novovjekovnog brodoloma iz 16. stoljeća, otkrivenog u uvali Suđurađ na otoku Šipanu. Riječ je o jedinstvenom nalazištu u hrvatskom podmorju, odnosno za sada jedinom otkrivenom brodu koji je pripadao trgovačkoj floti Dubrovačke Republike, i to iz vremena kada je dubrovačka trgovačka mornarica bila među najvećim pomorskim silama na Sredozemlju. Među posljednjim predmetima koji su izloženi u postavu su venecijanski topovi iz 16. stoljeća s lokaliteta pličina sv. Pavao na otoku Mljetu. Na tom nalazištu otkriveni su ostatci venecijanskog trgovačkog broda koji je krajem 16. stoljeća potonuo uz obale otoka Mljeta. Trgovački brod koji je svoje putovanje završio na pličini sv. Pavao prevezio je orijentalni teret namijenjen zapadnom tržištu. Teret broda činilo je skupocjeno i raritetno keramičko posuđe proizvedena u osmanskome gradu Izniku. Kao rezultat podvodnih istraživanja ovog brodoloma je kolekcija od oko 60 primjerka izničkog stolnog posuđa, posuđe za serviranje hrane, tanjuri i zdjelice, neprocjenjive vrijednosti, a koji su danas dio fundusa Pomorskog muzeja. U stalnom postavu izložene su brojne konzularne isprave, oslikane plovidbene dozvole, fermani, razne nautičke sprave, portreti dubrovačkih pomoraca, zavjetne slike, modeli jedrenjaka i parobroda, brojne slike jedrenjaka i parobroda poznatih slikara marinista iz 19. i 20. stoljeća, pulene, mornarske škrinje, brodski topovi, brodske apoteke, pomorske karte i atlas, i kao i brojni drugi predmeti koji pričaju priču o pomorstvu Dubrovnika.«

Maritimna baština

Pomorski muzej priređuje povremene tematske izložbe iz svoga fundusa putem kojih predstavlja maritimnu baštinu koja se čuva u njegovom fundusu, koja ima izuzetnu kulturnu i povijesnu vrijednost.

»U posljednjih desetak godina postavljene su sljedeće izložbe iz fundusa: Pomorska društva dubrovačkog kraja od sredine 19. stoljeća do Drugog svjetskog rata, Nautičke sprave i instrumenti iz fundusa Pomorskog muzeja, Pulene – uresi na pramcima jedrenjaka, Lloydovi slikopisi: Svjedočanstva o Sredozemlju s kružnih putovanja putničkih parobroda Jugoslavenskoga Lloyda 1930-ih godina, Znameniti pomorci Dubrovačke Republike, Iznik – osmanska keramika iz dubine Jadrana, Pomorske škrinje, Kartografska baština iz fundusa Pomorskog muzeja, Alati i kalafti i dr. Proteklih godina sudjelovali smo kao posuditelji na nekoliko međunarodnih izložbenih projekata: na izložbi *Aventuriers des mers De Sindbad à Marco Polo* u Parizu 2016. u Institutu za arapski svijet, na izložbi *Aventuriers des mers* u Marseillesu u Muzeju europskih civilizacija. 2017., na izložbama *Into the Sea of Intimacy*. *Underwater Archaeology Tells the Story of the Adriatic* u Trstu i *Il Montefeleto e l'Oriente* u Urbinu, u Italiji, u Nacionalnoj galeriji Marche 2018. godine, a ove godine na izložbi *Sehnsucht Ferne – Aufbruch in neue Welten* u poznatom izložbenom centru u dvorcu Schallaburg u Austriji«, kaže Ana Kaznačić-Skurić.

Muzej posjeduje bogatu knjižnicu s više od 11.000 naslova stručne pomorske i srodne literature, koja je osnovana 1949. godine kad je osnovan Pomorski muzej. Knjižnica zbog nedostatka prostora za čitaonicu, nažalost, nije otvorena za javnost.

Zvonko Sarić

Predsjednik reče referendum i bi referendum

Možemo kazati da je kraj tjedna u našoj zemlji bio dinamičan i interesantan, prije svega što nam se, nakon šesnaest godina, ponovno dogodio, istina mali, ali važni referendum, tj. »izražavanje volje naroda«. Davne 2006. godine građani Srbije su se dva dana, 28. i 29. listopada, mogli izjašnjavati, prihvaćaju li ili ne novi Ustav RS koji je usvojila novoizabrana Skupština 30. rujna te godine. Možda se pitate zašto je za usvajanje dano dva dana? Zato, što se tada, da referendum bude važeći, trebala izjasniti većina od upisanih birača. Sjećam se, bilo je neizvjesno sve do tri sata prije zatvaranja biračkih mjesta, a onda je narod prosto »jurišao na glasanje« i potreban broj građana se pojavio i usvojen je novi Ustav.

U ovom Ustavu odmah na početku, u dijelu »ustavna načela Nositelji suverenosti (čl. 2)« piše: »Suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika«. Sadašnje referendumsko pitanje bilo je prosto »ko pasulj«: »Da li ste za potvrđivanje Akta o promeni Ustava?«. Republička Skupština je ovaj »akt« usvojila dvotrećinskom većinom. Promjena Ustava isključivo se tiče dijela pravosuđa. Citat iz pisma upućenog svim građanima od strane Republičke izborne komisije (RIK): »donošenje Akta (...) ima za cilj osiguravanje veće nezavisnosti, efikasnosti i odgovornosti sudstva, veće samostalnosti i odgovornosti javnog tužilaštva, bolju zaštitu prava građana i jačanje vladavine prava«. Mali korak za nas obične smrtno ravnopravne građane ove države, ali veliki korak za samu Državu da bude ozbiljna, europska! Da se vlast podijeli na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, što je očito manjkavo kod nas, kako to veli pismo RIK-a.

Samo slučajnosti ili...?

Moje osobno mišljenje (mnogi misle isto) je da je ovaj referendum bila generalna proba igrokaza koja se zove

»Izbori 2022.«. Na izborima će se birati predsjednik države i republički zastupnici u parlamentu, a u Beogradu će biti izbori i za gradsku skupštinu, potom se bira gradonačelnik itd. Ne treba biti veliki polit-analitičar da se predvide rezultati izbora za predsjednika Srbije. Čini mi se da »oporba« za ove izbore nije naročito zainteresirana, bar zasad nije istakla nekog protukandidata Dvostrukom Predsjedniku. Međutim, parlamentarni i beogradski izbori su vrlo bitni. Na to ukazuju i izjave predsjednika **Vučića** u vezi s referendumom: (citiram iz sjećanja) »Nisam zadovoljan referendumom u Lazarevcu i Zemunu, o tome trebamo porazgovarati« nadalje kaže: »Mnogi visoki dužnosnici u SPS-u i u mojoj partiji bili su protiv referenduma!«. Logičan zaključak slijedi: treba odstraniti nepodobne (za njegovu politiku) iz SNS-a i treba samostalno osvojiti dvotrećinsku većinu u Skupštini, jer se očito koalicijski SPS ne slaže u svemu s politikom Dvostrukog Predsjednika (možda u svezi dijaloga s »južnom pokrajinom«?).

Možda je slučajnost, ali u susjednoj Mađarskoj parlamentarni izbori će biti održani istog dana kada i u Srbiji 3. – travnja. Razlika je u tome da će u susjedstvu tada biti i referendum »o budućem odgoju naše djece« kako kaže njihov premijer. Zapravo, radi se o tome da li aktiviste LGBTQ organizacija treba pustiti da vrše »senzibiliziranje« za njihove probleme u vrtiću i u osnovnim školama. Također će se birati i novi predsjednik države, predložena je jedna žena. Predsjednika tamo bira parlament, i čini mi se iz »sigurnosti« bit će izabrana dok je još aktualna dvotrećinska većina zastupnika (koja može biti izgubljena nakon izbora). Znači, ciljevi su i tu i tamo dvotrećinska većina zastupnika, kako bi se mogla provoditi politika bez bitnog upliva oporbe. Npr. u Budimpešti je sada gradonačelnik iz oporbene stranke, slično se može dogoditi i kod nas. Zato je bila potrebna generalna proba.

Ružičasta budućnost prijestolnice

Neki dan na ružičastoj televiziji gostovao je (do)gradonačelnik Beograda i pola sata je objašnjavao što će se sve dogoditi u prijestolnici, usput hvaleći AV i svoju partiju SNS. Rekao je: »Zamislite, do sada je sva otpadna voda, bez pročišćavanja tekla u Dunav i Savu, to ćemo uskoro riješiti izgradnjom nekoliko pročišćача«. Jasno je da je zbog opće konfiguracije terena potrebno izgraditi nekoliko takvih postrojenja, naravno uz (ne)malu pomoć svojih EU prijatelja reče (do)gradonačelnik. Obećao je, ne sjećam se točno, tri ili četiri metro linije, da Beograd bude sličan svim prijestolnicama i velegradovima u svijetu. Srbija dobro radi, a Beograd se gradi!

Nepoznata većina

Gradonačelnik **Stevan Bakić** zadovoljan je rezultatom referenduma u Subotici, a predsjednik Skupštine grada **Bálint Pásztor** to može biti. Prvi je to javno objelodanio informacijom iz svog kabineta u ponedjeljak (nakon što je bio poznat rezultat), a drugi iz studija RTV-a *Pannon* svojim pozivom vojvođanskim Mađarima prošloga četvrtka da izađu na referendum i zaokruže »da«. Ono što je obojici zajedničko je da su – jedan prije, a drugi poslije – svoje funkcije za trenutak zamijenili stranačkim: Pásztor pozivom sunarodnjacima, a Bakić posebnom zahvalom Subotičanima koji su zaokružili »da«, veličajući lik i djelo predsjednika Srbije (ali i stranke mu) **Aleksandra Vučića** i likujući nad »porazom« političkih skupina koje su »pokušale izazvati sumnju u prirodu predloženih promjena«. Drugim riječima, i Pásztor mlađi i Bakić su, govoreći o referendumu, nastupili kao stranački agitpropovci, zanemarujući činjenicu da funkcije koje obavljaju podrazumijevaju zastupanje interesa svih sugrađana, a ne (samo) onih koji su glasali po njihovoj volji.

Čime su to konkretno zadovoljni gradonačelnik i predsjednik Skupštine grada? Zadovoljni su izlaznošću od 25% građana upisanih u birački popis, od kojih je 58% podržalo predložene ustavne promjene u području sudstva. Jedan je zadovoljan što se većina izašlih izjasnila pozitivno, a drugi što se među njima nalaze i Mađari.

Kako, međutim, svaka priča ima i drugu stranu – o kojoj ni jedan ni drugi za sada nisu ništa rekli – pokušajmo je ovdje osvijetliti u kratkim crtama. Stevan Bakić i Bálint Pásztor razloge za svoje zadovoljstvo imaju prije svega u činjenici da ovoga puta uspjeh referenduma nije ovisio o izlaznosti građana, odnosno da nije – kao u slučaju promjene Ustava 2006. – bilo potrebno da na glasanje izađe »50% + 1« građanin s pravom glasa. U tako postavljenim pravilima u teoriji je bilo dovoljno da izađe jedan građanin,

ne samo u Subotici nego i u cijeloj Srbiji, pa da referendum »usprije«, neovisno o odgovoru na postavljeno pitanje. U praksi je to, kao što se moglo vidjeti, izgledalo tako da je 58,4% posto Subotičana izašlih na referendum podržalo ustavne promjene, što u apsolutnim brojkama, temeljenim na ukupnom broju građana s pravom glasa na teritoriju Grada, ne iznosi niti 15%!

Pravi odgovor, o čemu obojica nisu rekli niti riječi, krije se u upravo u onoj ogromnoj većini građana koji su u nedjelju imali preča posla od izlaska na biračka mjesta i mozganja o temi o kojoj većina ionako malo zna, a takvih je 75%, odnosno tri četvrtine ljudi! Tko je tu zakazao i što je nedostajalo da se građani motiviraju pa da izađu na referendum? Pitanje je to kojim se, iza zatvorenih vrata gradskih a još i više stranačkih kabineta, vjerojatno bave ne samo Bakić i Pásztor nego i dobar dio vladajućeg aparata, ne samo na lokalnoj nego i na državnoj razini.

U prilog tome govori i podatak – koji je objavio čak i jedan opskurni novinoid, poznat po svakodnevnoj proizvodnji velike količine lažnih vijesti, nerijetko natipljenih teško snošljivom količinom mržnje – da je i sam predsjednik države napustio stranačke prostorije (čiji je također predsjednik), nezadovoljan niskom izlaznošću građana u nedjelju. Ili je razlog bijesa možda druge naravi? Recimo u podatku da su u tri najveća grada u Srbiji (Beograd, Novi Sad i Niš) građani u većini zaokružili »ne«. Ili, pak, u tome da je referendum neslužbeno prozvan »testom uoči travanjskih izbora«, a rezultat ni u jednom slučaju nije ohrabrujuć za nositelje vlasti, jer se niska izlaznost građana (30% na razini države) povezuje s bojkotom i njihovim oporbenim stavom spram onoga što čini vlast, a poraz u Beogradu, Novom Sadu i Nišu kao

nagovještaj onoga što bi se i u ostalim sredinama moglo dogoditi 3. travnja.

Znaju, naravno, sve ovo i Bakić i Pásztor i nije potrebno pretjerano im zamjeriti na osjećaju zadovoljstva koji javno nastoje podijeliti sa svojim istomišljenicima. Ne treba im odveć zamjeriti niti na tome što se na javnim funkcijama povremeno pojavljuju u svojstvu stranačkih navijača, jer upravo tamo imaju i najviše problema. U tom smislu njihove riječi o referendumu mogu se shvatiti i kao neka vrsta motivacijskog govora za ono što slijedi za nešto malo više od dva mjeseca, a **Levensteinova** definicija statistike može im poslužiti kao sjajno pokriće, jer se iza sugestivnog otkrivanja krije ono što je vitalno – nepoznata većina.

Z. R.

Vojvođanski Hrvati na Zimskoj školi hrvatskoga folklora u Koprivnici

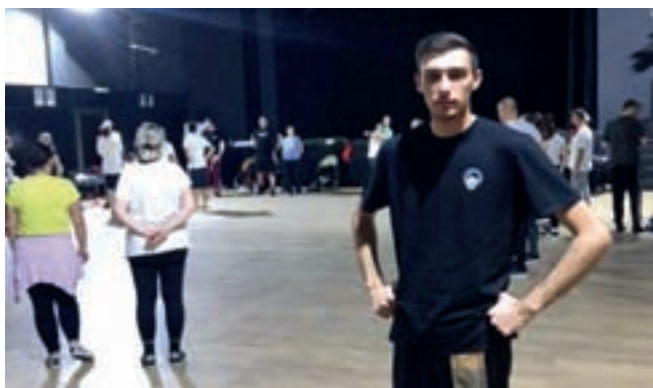
Nova znanja i kontakti

Ovogodišnja Zimska škola hrvatskog folklora, poznati projekt Hrvatske matice iseljenika, održana je od 3. do 12. siječnja u Koprivnici. Cilj projekta je očuvanje, jačanje i promicanje hrvatskog identiteta kroz tradicijsku kulturu u izvandomovinstvu, kao i umrežavanje hrvatskih KUD-ova iz Hrvatske i svijeta.

Usprkos izazovima s putnim režimima i drugim epidemiološkim mjerama, sudjelovalo je više od 60 polaznika iz Hrvatske, Njemačke, Austrije, Švicarske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Novog Zelanda. Podučavale su se nošnje, pjesme i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga alpskog područja, točnije plesovi, pjesme, nošnje i glazba Hrvatskog zagorja, Karlovačkog pokuplja, Jaskanskog prigorja i polja, Podravine, Gorskog kotara i Grobinštine, Istre, Međimurja, a od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, a koji pripadaju alpskom području, podučavat će se plesovi i glazba gradišćanskih Hrvata. Program se odvijao u tri segmenta: plesnu sekciju vodio je **Andrija Ivančan**, odjel tambura **Tibor Bun**, a Odjel tradicijskih glazbala **Vjekoslav Martinić**.

Kvalitetan program

U Školi je bilo i dvoje polaznika iz Srbije: u plesnoj sekciji to je bio **Nemanja Sarić** iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, a u odjelu tambura **Nenad Temunović** iz HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice.

Za Nemanju Sarića, koji se folklorom bavi 13 godina, ovo je bilo prvo sudjelovanje u školi folklora u organizaciji HMI-ja. Kako napominje, nada se ne i posljednji.

»Naučio sam dosta toga, iako je gradivo bilo vrlo opsežno, ali trudio sam se sve zabilježiti kako bih mogao to koristiti za kasnije. Ova škola svakako znači svakome tko se bavi folklorom, a naročito mladima koji žele ostati u tome i koji žele da to postane njihov posao na neki način. Iako folklor nikada ne bih mogao nazvati poslom. To je više kvalitetno ispunjeno vrijeme, bilo da ste u ulozi plesača ili onoga tko ih uvježbava. Što se tiče dojмова, njih je zaista mnogo i ne mogu naći lošu stvar. Napose jer sam učio ne-

što sasvim novo, što mi ovdje gotovo da nismo radili, a to je svakom folklorasu vrlo interesantno i bitno«, kaže Sarić.

Dodaje i kako nije manjkalo druženja s drugim polaznicima.

»Kada odete i upoznate 60 ljudi koji isto razmišljaju kao vi, vole iste stvari i imaju isto zanimanje, vama ne može biti loše s njima. Upravo tako sam stekao nova poznanstva, ne samo u Hrvatskoj već i širom svijeta, budući da je bilo polaznika iz cijele Europe, ali i s Novog Zelanda. Kada kažem poznanstva, ne mislim samo na osobna druženja s drugim polaznicima već i na razmjenu iskustava, kao i moguće planove za suradnju društava u kojima djelujemo«, navodi Sarić.

Inspiracija za dalje

Nenadu Temunoviću ovo je bila četvrta po redu Matičina škola folklora u kojoj sudjeluje; ranije je bio na dvije ljetne i jednu zimsku.

»Dojmovi su pozitivni. Organizatori uvijek ulože puno truda i volje u organizaciju i realizaciju Škole folklora. Osobno, ove škole mi daju novi uvid u to kako voditelji ansambla i grupa rade s tamburašima i općenito s djecom. Sva ta iskustva razmijenimo i diskutiramo kako to možemo primijeniti u našem daljem radu. Puno mi znači ova škola, jer dobijam novu inspiraciju za sviranje tambure i vidim koliko treba još raditi na kvaliteti tamburške glazbe«, pojašnjava Temunović.

U ovim školama, kako dodaje, uvijek se steknu nova poznanstva.

»Primjerice, ove godine bila je folklorasica iz Novog Zelanda, bude ljudi iz raznih država, Njemačke, Austrije, Argentine itd. To su neka poznanstva koja se pamte. Glede tamburaša, ostvario sam kontakt s gradišćanskim Hrvatima iz Beča, specifično iz kola *Slavuj*. Fantastični tamburaši. Svakome tko se bavi tamburaškom glazbom ili vođenjem folklora toplo preporučujem ovu školu, da se prijave i odu jednom«, zaključuje Temunović.

D. B. P.

Vlada Srbije prihvatila Dokument dosije

Nominacija Bača za UNESCO-ovu listu

Vlada Srbije donijela je zaključak da se prihvaća Dokument dosije »Nominacijski predio Bača« za upis na UNESCO-ovu listu svjetskog kulturnog i prirodnog naslijeđa, objavilo je 15. siječnja resorno Ministarstvo kulture i informiranja.

Kako se u obavijesti navodi, ovaj upis je od izuzetnog značaja za Srbiju, posebno imajući u vidu da prvi put nominira novu kategoriju kulturnog dobra – kulturni predio, kao i da naša država nije realizirala samostalnu nominaciju od 2007. godine.

Kulturni predio Bača dio je južnog obodnog prostora Panonske nizije, prirodno omeđen prijašnjim i sadašnjim tijekom Dunava. Na ovom terasastom terenu s obiljem vegetacije, voda i prirodnog tla, prati se kontinuitet naseljavanja iz koga je proistekao i izraziti kulturni diverzitet, o kome svjedoči bogatstvo očuvanog materijalnog i nema-

terijalnog naslijeđa. Život različitih ljudskih zajednica na tom prostoru traje neprekidno od ranog neolita do danas, što je više od 8.000 godina. U našoj eri ovaj predio je bio i važno granično područje i raskrižje putova između civilizacija koje su ga kulturno, socijalno i ekonomski oblikovale.

»Srbija je veoma posvećena zaštiti kulturnog naslijeđa i upis svakog lokaliteta na UNESCO-ovu listu za našu zemlju predstavlja posebnu čast i priznanje. Kada nominacijski proces bude uspješno završen 'Kulturni predio Bača' će biti prepoznat kao prvi kulturni predio u Srbiji, ali i regiji, čija izuzetna univerzalna vrijednost nadvladava nacionalne okvire i koji će dobiti poseban vid međunarodne zaštite u okviru Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine«, navodi se u obavijesti Ministarstva.

D. B. P. / Foto: Ministarstvo kulture

Daliborka Krešić, Somborka koja živi u Hrvatskoj

Posvećena obitelji i flauti

*Prije četiri godine
odselila se u Hrvat-
sku, gdje se udala
i sa suprugom
zasnovala obitelj.
Radi kao profeso-
rica flaute u Novoj
Gradiški i Požegi,
a vodi i Ansambl
flauta*

O talentiranoj glazbenici, flautistici **Daliborki Male-
nić**, danas udanoj **Krešić**, pisali smo već ranije
na stranicama našeg tjednika, prateći njezin glaz-
beni rad i uspjehe. Ova 29-godišnja Somborka od prije
četiri godine živi u Hrvatskoj, a nakon osamnaest godina
glazbene naobrazbe, master diplome na beogradskoj
akademiji, brojnih prvih nagrada i Međunarodnog natje-
canja Muzičke omladine na kojem je ostvarila značajan
rezultat, osvojivši *Srebrnu flautu*, prekinula je umjetničku
karijeru i životno kormilo preusmjerila u obiteljske vode.

Od scena do peleni

»Nakon tako značajnog razdoblja odmah poslije mje-
sec dana uplovila sam u bračne vode. Udala sam se i
došla živjeti u Hrvatsku. Srce mi je šapnulo da to uradim.
Nisam znala što me sve čeka prije četiri godine kada sam
tako lagano došla tu živjeti. Bio je to svakako izazovan
period pun iskušenja. Nitko te ne priprema za ulogu maj-
ke i da odjednom s umjetničkih scena nastupaš među
pelenama doma. Odmah poslije udaje ostala sam u dru-
gom stanju i tih prvih devet mjeseci smo živjeli u Zagre-
bu. Iz beogradske gužve došla sam u grad u kojem sam
bila stranac i sama, i taj susret s tišinom je dosta utjecao
na mene«, priča Daliborka.

Nakon Sombora, Novog Sada, Beograda i Zagreba,
stigla je do Požege, a danas živi u obližnjoj Novoj Gra-
diški.

»U Požegu nas je privukla ideja da bih mogla raditi u
Glazbenoj školi koja je na jako dobrom glasu, a i mir-

no ozračje male sredine je pogodno za obiteljski život.
U mom 9. mjesecu trudnoće preselili smo se u Zlatnu
dolinu. Pomalo je bio šok beogradske i zagrebačke ne-
bodere zamijeniti kućama i poljanama, ali prodisala sam
ovdje i mogu reći da je Požega moj dom. Dolazak tu je
bila dobra odluka«, kaže naša sugovornica.

Pedagoški rad

Daliborka se posvetila pedagoškom radu. Zaposlena je
u Osnovnoj školi *Mato Lovrak* u Novoj Gradiški pri glaz-
benom odjelu kao učiteljica flaute i u Glazbenoj školi u
Požegi kao profesorica flaute.

»Kada sam došla u Hrvatsku, prošla sam cijeli taj pro-
ces nostrificiranja, polaganja razlika i stalne potrebe za
'još jednim' dokumentom. Polako sam gubila nadu da
ću se zaposliti u struci, ali Bog daje izobilje. Ne jedan,
već dva posla imam, dvoje male djece, muža i još puno

Dvije kćeri

Daliborka i njezin suprug imaju dvije kćeri – stari-
ja **Rahela** ima 3,5 godine a mlađa **Anastazija** 15
mjeseci.

»Rahela i Anastazija, susret istoka i zapada. Isku-
stvo majčinstva me je pripremalo za ulogu profesorice
flaute i otvorilo mi srce da istinski volim svoje učenike i
da u njima vidim veliku vrijednost«, kaže ona.

interesiranja za koje je dan kratak. U Novoj Gradiški, koja je centar moga djelovanja, formirala sam *Ansamb l flauta* s kojim se trudim glazbu unijeti u sve pore društva. Nastupali smo u vrtićima, knjižnici, otvorili mnoge književne večeri, organizirali solističke koncerte a nedavno i u suradnji s Turističkom zajednicom nastupali na dočeku Dječje Nove godine.»

Iako prije nije vidjela sebe u pedagoškom radu, danas je ponosna na svoj profesorski angažman i *Ansamb l flauta* koji vodi.

»Pedagoški rad mi je čak bio 'najgora' opcija. Ali, susret s majčinstvom me je duboko izmijenio, tako se izmijenio i moj pogled na rad s djecom. Trudim se da oni kroz glazbu šire svoje vidike, da im je umjetnost bliska i dostupna. Želim i da ljudi koji se ne bave sviranjem imaju priliku čuti flaute u tako veličanstvenom izdanju kakav je *Ansamb l flauta*. Uživamo svi, to nije nastava to je radost i zabava. Jako sam ponosna na njih. Izdvojila bih naš samostalni koncert u prosincu koji je bio magičan. Poslije njega su nam se vrata sama počela otvarati, polako se širi dobra vijest da postojimo i da planiramo 'osvojiti sce-

nu'. Ti mladi glazbenici sviraju srcem i željni su nastupa«, kaže ona.

Kako kaže, interesa za flautu kod djece ima, a nada se da će on sve više rasti.

»Moja klasa je prepuna učenika i po tome vidim da ima zainteresiranih. Trudim se da djeca imaju priliku čuti flautu. Zato vrlo rado nastupamo svuda, jer nikad ne znaš u čije srce će neka nota slučajno sletjeti te da će se zbog toga osoba zainteresirati za flautu«, dodaje ona.

Glazbena karijera

Kada za to dođe vrijeme, planira se vratiti glazbenoj karijeri flautistice.

»Ja bih sve uvijek željela odmah, ali često ne može tako. Trenutno sam u potrazi za osobom s kojom bih komorno muzicirala. U meni je velika čežnja i potreba za time. Ali sve u svoje vrijeme«.

Kaže da je u kontaktu s kolegama iz zavičaja, Sombora i Srbije.

»Životi su nam svima otišli u raznim smjerovima kojima se tada prije četiri godine nismo vjerojatno ni nadali. Ovdje gradim prijateljstva, a ponekad nostalgично u mislima sletim u somborske ravnice«.

Daliborka je više od dva desetljeća u glazbi. Onima koji se žele baviti glazbom ili su već zakoračili u taj svijet na koncu razgovora poručuje:

»Slušajte svoje srce i volite umjetnost. Ona je tako divna i povlašteni smo što imamo čast biti dio nje. Vježbajte mnogo i nadajte se. Ljepota i dobrota uvijek pobjeđuju«.

D. B. P.

Suradnja jedriličarskih klubova *Palić* i *Val* iz Šibenika

Četiri optimistična jedra

Za jedriličare iz Šibenika ovo je prva suradnja s nekim klubom iz Srbije. Cilj ova dva kluba jest popularizacija jedriličarskog sporta, bez obzira na granice i jezične barijere

Jedriličarski klub *Palić* primio je donaciju od delegacije jedriličarskog kluba *Val* iz Šibenika koja im je u znak prijateljstva uručila četiri jedra klase *optimist* koja se koriste za trening i natjecanje početnika u jedrenju. Suradnja između ova dva kluba počela je krajem prošle godine kada su na Paliću bili predsjednik Jedriličarskog kluba *Val* dr. **Marin Paić**, skupa s ravnateljem Turističke zajednice grada Šibenika **Dinom Karađoleom** i **Zoranom Cvitanom**. Goste iz Šibenika su primili predsjednik Jedriličarskog kluba *Palić* **Davor Andrašić** i natjecatelji kluba **Dejan Halužan** i **Tihomir Zakić**.

Pomoć za početnike

Za klub s Palića ova suradnja je od izuzetnog značaja i ujedno prilika za dodatno unaprjeđenje vlastita rada. Iskoristili smo ovu priliku da razgovaramo s Davorom Andrašićem i dr. Marinom Paićem. Sugovornici su nam ispričali kako je prvi kontakt načinio Jedriličarski klub *Palić* posredstvom konzula u Generalnom konzulatu u Subotici **Hrvoja Vukovića**. JK *Palić* se službenim putem obratio Turističkoj zajednici Šibenika, tj. ravnatelju zajednice Dini Karađoleu kao posredniku, s izraženom željom za suradnjom i molbom za pomoć u jedriličarskoj opremi. JK *Val* se odazvao molbi, te su se odlučili donirati opremu, točnije četiri jedra za jedrilice klase *optimist*.

»*Optimist* je globalno popularna jedrilica namijenjena djeci, koja se koristi za trening i natjecanje početnika u jedrenju u uzrastu od 7 do 15 godina, vrlo su rasprostranjene i svaki jedriličarski klub u svijetu sigurno ima barem nekoliko takvih jedrilica za školu jedrenja. JK *Val* ima razvijenu suradnju s tvornicom jedara *Dustom Sails* iz Šibenika, čija jedra smo i donirali«, rekao je Paić.

Već na prvom susretu dogovoreno je sudjelovanje jedriličarskog kluba iz Šibenika na ovogodišnjoj regati, koja se u svibnju organizira na Paliću.

Za jedriličare iz Šibenika ovo je prva suradnja s nekim klubom iz Srbije. Kako smo doznali iz razgovora, cilj klubova jest popularizacija ovog sporta bez obzira na granice i jezične barijere.

»To se ostvaruje ne samo kroz ovaj projekt već i kroz ostale tekuće projekte prekogranične suradnje, te IPA projekte kao i kroz suradnju i s ostalim inozemnim jedriličarskim klubovima«, rekao je Andrašić.

Na pitanje koje su sličnosti i razlike između dvaju klubova dr. Paić je rekao:

»Jedrenje nije komercijalni sport, te se stoga teško dolazi do sredstava i sponzora. Upravama klubova je teško osigurati optimalne uvjete jedriličarima. Oprema i jedrilice su skupe, stoga ih je teško nabavljati. Sudjelovanje u natjecanjima (regatama), zahtijeva daleka putovanja i

prijevoz jedrilica i pratećih čamaca. Sve su to naši zajednički problemi. Razlika je možda u tome što je Hrvatska na moru i što imamo zaista idealne uvjete za razvoj jedrenja. Stoga, Hrvatska ima dugu i bogatu tradiciju u jedrenju, kao i neke značajne sportske uspjehe. Hrvatski jedriličari su osvajali olimpijske medalje na posljednje dvije olimpijade. «

Klubovi

Jedriličarski klub *Palić* je sportska udruga registrirana za granu jedrenja na vodi. Na Paliću se ljudi bave jedrenjem od druge polovice 19. stoljeća, točnije 1897., a klub je službeno osnovan 1. svibnja 1946. godine. Klub se nalazi na sjeverozapadnoj obali jezera Palić, gdje ima prostranu marinu namijenjenu za jedrilice i čamce članova JK *Palić*. U Srbiji su najbolji uvjeti za treninge i natjecanja na Paliću, pa se klub može pohvaliti velikim brojem članova i natjecatelja. Iza kvalitetnog rada kluba stoji niz iskusnih licenciranih trenera i sudaca koji svojim radom iz dana u dan doprinose uspješnoj, sigurnoj i uzbudljivoj plovidbi. U organizaciji Jedriličarskog kluba *Palić* svake se godine organizira ukupno pet regata, od kojih se dvije boduju za državno prvenstvo, dvije se boduju za rang listu Jedriličarskog saveza Srbije i svake godine se organizira rega-

đunarodnom žiriju u kojem su bili i oni koji su sudili na Olimpijskim igrama.

Jedriličarski klub *Va/* osnovan je još davne 1928. godine, što ga čini drugim najstarijim sportskim klubom u Šibeniku, odmah nakon Veslačkog kluba *Krka*, koji je osno-

ta *Match race* za razred FIN. Jedno od državnih prvenstava u organizaciji Kluba je *South East Europe Open Optimist Cup* (SEEEOC), koji je ujedno i međunarodna regata, te je kao takva najveća i najvažnija srpska međunarodna jedriličarska regata za klasu *optimist*.

O ozbiljnosti ovog natjecanja govori i činjenica da su mnogi od ovih natjecatelja postali osvajači europskih i svjetskih nagrada u jedrenju, a suđenje je povjereno me-

van četiri godine ranije. O tim ranim godinama postojanja kluba nema mnogo sačuvanih podataka, osim nekih zabilježenih nastupa šibenskih posada na regatama u Splitu. Nakon prekida u radu tijekom II. svjetskog rata klub je drugi put službeno osnovan 1948. godine. To svjedoči

o zaista dugoj i bogatoj tradiciji sportskog jedrenja, a jedriličarski sport je uvijek zauzimao istaknuto mjesto u velikoj i uspješnoj šibenskoj sportskoj obitelji. U bogatoj klupskoj povijesti ostvareni su brojni uspjesi i, što je još važnije, tijekom više od 80 godina postojanja generacije Šibenčana okupljaju se u klubu i uz jedra i more prenose klupski duh i ljubav prema jedriličarskom sportu. Gradski jedriličarski klub *Va/* broji više od 300 članova, od čega je njih gotovo 100 verificirano pri Hrvatskom jedriličarskom savezu i aktivno se bavi jedriličarskim sportom. Svi članovi kluba zajedno s upravom su entuzijasti i volonteri te za svoj rad i angažman u klubu ne dobivaju nikakvu novčanu naknadu. Klub tako okuplja vrlo šaroliku skupinu različitih

društvenih i profesionalnih slojeva koji složno ulažu svoj rad, vrijeme i energiju u ostvarivanju zajedničkog cilja – održavanje i razvoj jedriličarskog sporta u svom gradu. U svom gradu JK *Va/* svake godine organizira cijeli niz zanimljivih i atraktivnih regata ali i drugih događanja, što je svakako nezanemariv doprinos sportskom životu grada, te turističkoj promidžbi regije.

Ivan Ušumović

Naši gospodarstvenici (LXXV.)

Uporna i složna obitelj

Gospodarstvo Zorana Zetovića u odnosu na ona koja obrađuju stotine hektara i tove po nekoliko stotina bikova nije veliko, ali je lijepa priča o upornosti i slozi jedne obitelji

Poljoprivredno gospodarstvo obitelji **Zetović** u Monoštoru nalik je nekadašnjim tipičnim seoskim gospodarstvima kada se u jednom poljoprivrednom kućanstvu vodilo računa da dvorište bude puno peradi i stoke, a na njivama zasijano sve što je potrebno za njihovu prehranu. Razlika je jedino u tome što je dvorište puno poljoprivrednih strojeva bez kojih se danas ne može zamisliti kvalitetna obrada zemlje.

U istom kućanstvu uz suprugu **Katarinu** i djecu **Gabrijela** (12), **Mihaela** (8) i **Rafaela** (4) s njima su i **Zoranovi** roditelji **Marija** i **Marin**.

»Iz obitelji sam koja se bavila poljoprivredom, pa sam taj posao nastavio i ja. Po struci sam poljoprivredni mehaničar i bilo je više ponuda za posao, ali sam odlučio ostati na svome i baviti se stočarskom i ratarskom proizvodnjom«, kaže Zoran.

Proizvodnja na 45 jutara

Poljoprivredno gospodarstvo Zoran je registrirao prije 14 godina. Bilo je teško jer je praktički, kako kaže, krenuo od nule. Danas je već priča drugačija.

»Obradjujem 45 jutara zemlje od čega je velika većina u vlasništvu, a manji dio u zakupu. Imamo tri traktora, dvije prikolice za prijevoz i jednu za prijevoz i rasipanje stajskog gnojiva, mali sustav za navodnjavanje, te većinu ostalih priključnih strojeva potrebnih za rad u poljoprivredi. Traktori i strojevi, osim nekoliko manjih, prilično su stari. Želja mi je kupiti nove traktore i prikolice, što bi svakako olakšalo rad. Sada je sve na otvorenom, pa bi trebalo osigurati i natkriveni prostor. Ponekad razmišljam i kako bi jedan mali kombajn dobro došao, no jasno mi je da ovo razmišljanje nije realno s obzirom na to koliko zemlje obrađujem, a uslužnog rada je sve manje, pa se takvo ulaganje ne može isplatiti«, kaže Zoran.

To što se danas u ratarstvu može opstati samo uz obradu puno zemlje razlog je što se ovaj monoštorski poljoprivrednik počeo baviti i stočarstvom. Odabirom kultura koje sije Zoran spretno uvezuje ove dvije svoje proizvodnje.

»Sijemo ono što možemo iskoristiti za ishranu stoke i peradi: kukuruz, pšenicu, soju, tritikale, ječam, lucerku, naravno uz poštovanje pravila plodoreda«, priča naš sugovornik koji ovakvim načinom rada uspijeva u potpunosti osigurati prehranu stoke i peradi.

Ono što skine s njiva skladišti kod kuće, a ako nema dovoljno kapaciteta neizbježno je davanje na uslužno skladištenje što košta, pa je uz obnovu strojeva jedna od Zoranovih želja i podizanje većih i suvremenijih skladišta od onih koje ima sada.

Kupcima na usluzi

Okosnicu stočarske proizvodnje čini uzgoj svinja, od prasadi do tovljenika. U oborima je sedam krmača koje godišnje oprase stotinjak prasadi koje Zoran tovi do 100-120 kilograma, što su tovljenici I. klase. Zoran ih prodaje na veliko poznatom kupcu.

»Mogu se svinje prodati u selu i na komad, jer mali broj kućanstava drži svinje. Za one koje hoće napraviti samo suhomesnate proizvode ili imati osigurane zalihe mesa tovim svinje i po narudžbi. Te svinje idu težinom i preko 150 kilograma. Poznato je da meso težih svinja ima veću kvalitetu kad se koriste za proizvodnju kobasice i kule-na«, pojašnjava Zoran i dodaje da je sve veća potražnja upravo za takvim tovljenicima.

Zetovići drže i krave. Za sada tri. Toliko je i teladi koja su stavljena u tov i kada dostignu oko 500 kilograma bit će spremni za prodaju. Muža i proizvodnja sira, uz brigu o kućanstvu, djeci, starima posao je supruge Katarine.

»Moja je muža, pravljenje sira. Uz mijeko i sir, skorup i surutku uspijevamo prodati. Većinu toga prodamo tako što mušterijama nosimo na kućni prag. Ovaj posao dnevno mi oduzme, četiri-pet sati. Ukoliko je Zoran na njivi ili je zauzet nekim drugim poslom, moram očistiti štalu i nahraniti krave«, kaže Katarina.

Uz svinje i krave u dvorištu ove obitelji je i perad: kokoške raznih vrsta (*brame, kaporke, australog*), biserke, plovke, kredle. Tu su i kavezi s kunićima i golubarnik. Zoran i Katarina kažu da im u poslu veliku pomoć pruža stariji sin Rafael. Iako ima samo 12 godina, za njega nema tajni za većinu poslova u dvorištu. Golubarnik i zečinjak njegovo su carstvo, ali zna i hoće priskočiti u pomoć u svakom poslu.

»Posebno volim golubove. Ima ih tridesetak, od *pertlija, poštara, gušana* pa do *srbijanaca*. Ako me pitate što ću raditi u kad odrastem, bez razmišljanja mogu reći da se želim baviti poljoprivredom kao i moji roditelji«, kaže Rafael, naslućujući naše pitanje.

Hodajuću kroz domaćinstvo Zetovića na svakom koraku će vas, kao u svakoj paorskoj kući, pratiti budno oko ili lavež psa čuvara, u korak će vam se često zaplesti dosadni mačak, povremeno će se čuti mukanje krava ili groktanje svinje, kukurikanje i kokodakanje ili siktanje tromog patka. Na kraju Zoran i Katarina ističu da njihov život nije lak, nekad im cijeli dan nije dosta da završe sve poslove, no sami su svoji gazde i u slozi sve stignu. Hrane se zdravo, djeca odrastaju u prirodi, jedino im fali nešto »malo« novih strojeva, staja, skladišnog i natkrivenog prostora. Kratko rečeno: imaju mnogo, ali da bi im život i posao bili lakši fali »malo« svega.

Željko Šeremešić

Predstavница Ministarstva kulture u posjetu HNV-u i ZKVH-u

SUBOTICA – Ravnateljica Uprave za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove Ministarstva kulture i medija Hrvatske **Anja Jelavić** posjetila je 13. siječnja Hrvatsko nacionalno vijeće i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na sastanku u HNV-u predsjednica Vijeća **Jasna Vojnić** predstavila je prilike i izazove s kojima se suočava hrvatska zajednica u Srbiji s ciljem jačanja budućnosti suradnje ovdašnjih hrvatskih institucija i Ministarstva. Anja Jelavić također se susrela s djelatnicima ZKVH-a te s glavnom urednicom tjednika *Hrvatska riječ*, koji su predstavili kulturnu i nakladničku djelatnost ovdašnje hrvatske zajednice.

Republički natječaj za kulturu

BEOGRAD – Ministarstvo kulture i informiranja Srbije objavilo je natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz područja suvremenog stvaralaštva u Srbiji u 2022. godini u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina u Srbiji. Najmanji iznos koji će se financirati ili sufinancirati po projektu iznosi 120.000 dinara. Natječaj je otvoren 10. veljače 2022. godine. Više informacija o natječaju na internetskoj stranici Ministarstva: www.kultura.gov.rs u sekciji Usluge.

Matica hrvatska: Nastavak svojatanja hrvatskog jezika

ZAGREB – Iz Matice hrvatske priopćili su kako su »zgrogženi« Zakonom o kulturnom naslijeđu Republike Srbije ocjenivši da pojedini sadržaji toga akta predstavljaju nastavak svojatanja hrvatskih književnika i hrvatskog jezika. »Dvije godine ranije u biblioteci *Deset vekova srpske književnosti* tiskali su u nakladi Matice srpske iz Novoga Sada **Marina Držića**, a nešto prije toga i **Ivana Gundulića**. Tada smo podsjetili javnost da prisvajateljima nisu važni sami po sebi ni Gundulić ni Držić, ni ostali hrvatski književnici i njihova djela, važan im je hrvatski teritorij koji nikada nisu uspjeli posvojiti i osvojiti ni kulturom ni ratnim operacijama«, smatraju u MH.

Ovaj događaj, kako dodaju, samo potvrđuje koliko je važna skrb o hrvatskom jeziku i koliko je bila dobra nedavna odluka Matice hrvatske kada su osnovali Radnu skupinu za izradu nacrtu Zakona o hrvatskome jeziku.

Veliko prelo 2022.

SUBOTICA – Tradicionalna manifestacija bunjevačkih Hrvata u Subotici Veliko prelo bit će održano u nedje-

lju, 30. siječnja, u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* (Preradovićeve 4. Subotica), koji je i organizator ove manifestacije. Gosti se očekuju u periodu od 11,30 do 12,30 sati, kada počinje službeni program.

Goste će zabavljati ansambli *Biseri* i *Ruže*, a nastupit će i članovi folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*. Tijekom programa po ustaljenoj tradiciji bit će proglašena najljepša *Preljska pisma* pisana namjenski za prelo, a neće izostati ni izbor za *najlipču prelju*.

Cijena ulaznice je 2.800 dinara, a u nju je uključena *užna* (ručak) i piće. Svaka ulaznica sudjeluje i u izvlačenju bogate tombole.

Sve informacije u svezi kupovine ulaznica mogu se dobiti u uredu HKC-a *Bunjevačko kolo*, Preradovićeve 4, i putem telefona: 024/555-589 ili 064/659-06-35.

Gupčev bal u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira XIII. *Gupčev bal*, koji će biti održan 12. veljače u Velikoj dvorani Doma kulture u Donjem Tavankutu od 13 do 20 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški ansambl *Ruže* i duo *Lidija & Boban* iz Subotice. Cijena ulaznice, u koju su uračunati ručak i neograničena konzumacija pića, je 2.300 dinara. Ulaznice za bal se mogu rezervirati na broj: +381-64-201-52-74.

Slika Cilike Dulić Kasiba na FUEN-ovom kalendaru

Federalna unija europskih nacionalnosti – manjina (FUEN) tiskala je kalendar za 2022.

godinu sa slikama autora koji su pripadnici manjina u zemljama u kojima žive. Tako je u ovaj kalendar ušla i slika hrvatske naivne umjetnice **Cilike Dulić Kasiba** koja živi u Subotici, u Srbiji, a nosi naziv *Svečanost nas selu* i ilustrira mjesec travanj. Slika je ušla na kalendar na prijedlog i uz posredovanje ZKVH-a. FUEN je krovna organizacija europskih autohtonih manjina, nacional-

nosti i govornika autohtonih jezika. Ujedinjuje više od 100 organizacija članica iz 35 zemalja.

Sijelo posvećeno Antunoviću, Kikić i Kopilović isključeni iz partije

15. siječnja 1971. – *Subotičke novine* donose izvješće tajnika HKUD-a **Bunjevačko kolo Grge Bačlije** o posljednjoj sjednici spomenuta društva. Sjednica je održana pod predsjedništvom **Ive Stantića**. Razmatran je referat **Geze Kikića** o 100 godina *Bunjevačkih i šokačkih novina*. Bilo je riječi i o predstojećoj svečanoj akademiji društva i organizaciji *Prela*, koje je zakazano za 30. siječnja. Govorilo se o zahtjevu podnesenom Skupštini općine za prenos zgrade u ulici JNA br. 16 u vlasništvo Društva.

16. siječnja 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da je savjetnik prosvjetnog i kulturnog odjela subotičke općine **Matija Evetović** pronašao dva izvorna pisma naslovnog biskupa **Ivana Antunovića**. Primatelj prvog pisma je **Valentin Bedžula**, župnik u jednom šokačkom selu. Antunović od njega traži da mu opiše običaje tamošnjih Hrvata Šokaca. Primatelj drugog pisma je učitelj **Dorotić**, kojemu Antunović piše »da treba raditi za hrvatski narod, jer narod nema nikoga osim Boga da mu pomogne«.

17. siječnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je Okružni sud u Subotici na svojoj sjednici od 14. siječnja donio odluku kojom poništava listu Hrvatske republikanske seljačke stranke u Subotici. U nastavku pišu: »Sud je svoju odluku temeljio na odredbama Obznane, ili zakona o zaštiti države, prema kojemu ne može biti kandidovan za narodnog poslanika član one stranke protiv koje je u primjeni Obznana.«

18. siječnja 1938. – *Obzor* piše da je Pučka kasina u Subotici 16. siječnja održala svoju godišnju skupštinu na kojoj su sudjelovali gotovo svi članovi. Skupštinu je otvorio predsjednik **Antun Skenderović**. Prihvaćena su sva izvješća i dana je razrješnica dotadašnjem odboru. Za novog predsjednika je ponovno izabran Skenderović, te još 35 članova upravnog i 5 članova nadzornog odbora, većinom iz redova dotadašnjih odbornika. Odlučeno je da se prigodom 60 godina od osnutka Pučke kasine održi u proljeće jubilara proslava.

19. siječnja 1924. – *Hrvatske novine* pišu da je Hrvatsko prosvjetno društvo *Neven* 13. siječnja priredilo u Subotici sijelo posvećeno **Ivanu Antunoviću**. Priredbu je otvorio **Ilo Kujundžić**, provikar-kanonik, koji je bio Antunovićev pitomac. **Andrija Šokčić** je deklamirao pjesmu *Nad grobom Ivana Antunovića*. **Josip Berleković**, student prava, održao je govor o prosvjetitelju. Na koncu je **Matej Jankač** otpjevao svoj solo.

20. siječnja 1920. – *Neven* piše da je kalački nadbiskup potvrdio izbor **Ljudevita Budanovića** za župnika sv. Terezije u Subotici.

21. siječnja 1972. – *Subotičke novine* pišu da su na sastancima organizacija Saveza komunista Jugoslavije prvog ogranka Mjesne zajednice Dudova šuma i Mašinsko-elektrotehničkog školskog centra 14. siječnja **Geza Kikić** i **Jakov Kopilović** isključeni iz partije pod sljedećim obrazloženjima: Kikić kao komunist nije usmjeravao rad HKUD-a *Bunjevačko kolo* u duhu politike SKJ. Njegov tekst o stogodišnjici *Bunjevačkih i šokačkih novina* ocijenjen je kao izrazito politički i nacionalistički. Na akademiji 14. ožujka 1971. nije reagirao nakon čitanja pozdravnih telegrama »klerofašista« **Ante Sekulića** i **Mihovila Kataneca**. Povezao se s Maticom hrvatskom, gdje je i tiskao svoja djela, iako su Općinski komitet SKJ Subotica i predsjednik SFRJ **Josip Broz Tito** osudili takvu vrstu suradnje. Kopilović je objavljivao svoje pjesme u vjerskom kalendaru *Subotička Danica*, koji je ocijenjen kao »politički štetna publikacija«. U intervjuu za *Hrvatski tjednik* dao je spornu izjavu, koju nikada nije demantirao: »Neću Hrvatsku koju mogu pretrčati za jedan dan«.

Novi Sad i službeno postao Europska prijestolnica kulture

Za nove mostove

U titularnoj godini planirano održavanje 1.500 umjetničkih programa u kojima će sudjelovati više od 4.000 umjetnika iz Novog Sada i Srbije, te čitavog svijeta. Program je podijeljen u osam cjelina – tematskih programskih lukova

Spektaklom na otvorenom pod nazivom *Zeniteum 2022* u noći *Dočeka 7530* (13. siječnja), Novi Sad je službeno postao Europska prijestolnica kulture (EPK). Ovu prestižnu titulu Novi Sad tijekom 2022. nosi zajedno s dva druga grada: Kaunasom (Litva) i Eschom (Luksemburg).

Projekt EPK-a pod sloganom *Za nove mostove* osmišljen je kao platforma za razvoj kulturnih i kreativnih potencijala Novog Sada koji za cilj ima osnažiti kulturnu vitalnost grada, urbanu regeneraciju, poboljšati međunarodni ugled i turističku posjećenost. U Novom Sadu je u titularnoj godini planirano održavanje 1.500 umjetničkih programa u kojima će sudjelovati više od 4.000 umjetnika iz Novog Sada i Srbije, te čitavog svijeta. Projekt podrazumijeva i velike infrastrukturne projekte: transformaciju ruševnog prostora nekadašnje tvornice *Petar Drapšin* (lokalno poznata kao Kineska četvrt) u tzv. Kreativni distrikt, izgradnju Novosadskog umjetničkog centra koji čine Muzička škola *Isidor Bajić*, Baletna škola i Gradska koncertno-studijska dvorana, obnovu podgrađa Petrovaradinske tvrđave, transformaciju postojećih prostora za kulturu – tzv. kulturne stanice (raspoređene u osam različitih naselja u gradu) i druge projekte.

Isprepletanost kultura

Na svečanoj ceremoniji otvorenje EPK-a u Srpskom narodnom pozorištu šef izaslanstva Europske unije u Srbiji **Emanuele Giofre** uručio je gradonačelniku **Milošu Vučeviću** plaketu čime je Novi Sad službeno ponio ovu titulu.

»Tijekom 2022. godine pokazat ćemo cijeloj Europi kakvo blago imamo. Pokazat ćemo bogatstvo i isprepletanost različitih kultura koje su snažna veza među ljudima i narodima koji ovdje žive. Isti taj Novi Sad koji je od nastanka bio višenacionalni grad, kojeg su naši preci zajedno gradili bojama svoje duhovnosti, tradicije i identiteta. Isti taj Novi Sad koji je nazvan *Srpskom Atinom*, jer je u 19. stoljeću bio kulturni, politički i društveni centar srpskog naroda, 'najveće srpsko opščestvo na svijetu', kako je govorio **Vuk Karadžić**, a **Jovan Skerlić** bilježio da se u Novom Sadu tada pisalo i mislilo za cijeli srpski narod. Isti taj Novi Sad koji danas zablista kada uglas zazvone zvona sa šest raznih crkava. Grad u kojem se razlike priznaju, uvažavaju i poštuju, sada nas predstavlja na najvećoj europskoj kulturnoj sceni«, naglasio je Vučević.

Hrvatski glazbenici na Dočeku 7530

U bogatom programu *Dočeka 7530*, 13. siječnja, nastupili su i glazbenici iz Hrvatske: poznata pjevačica **Josipa Lisac** održala je koncert u novosadskoj Sinagogi, trio jazz pijanista i kompozitora **Matije Dedića**

nastupio je u Kulturnoj stanici *Egység*, dok je zvijezda regionalne alternativne muzičke scene **Damir Urban** nastupio u Reformatorskoj crkvi.

U okviru svečane ceremonije obratili su se direktor Fondacije Novi Sad – Europska prijestolnica kulture **Nemanja Milenković**, ministrica kulture i informiranja **Maja Gojković**, putem video poruke komesarka EU za inovacije, istraživanje, kulturu, obrazovanje i mlade **Mariya Gabriel**, kao i predsjednica Vlade Srbije **Ana Brnabić**.

Osam programskih lukova

Nemanja Milenković je u govoru naglasio kako za Novi Sad ova titula nije samo čast već i ogromna odgovornost

jer je to prvi grad iz Srbije koji je ponio tu titulu ispred zemlje kandidata za EU.

»Zato je naš grad poželio graditi nove mostove, kako i glasi krilatica našeg projekta, i kroz osam programskih lukova gradimo viziju i stupove tih mostova. Kroz prostore i programe uključili smo sve građane: radnike u kulturi, kao i donositelje odluka u ovaj projekt i zahvaljujući svima njima i prije godine titule smo ponijeli tri europske nagrade«, naveo je Milenković.

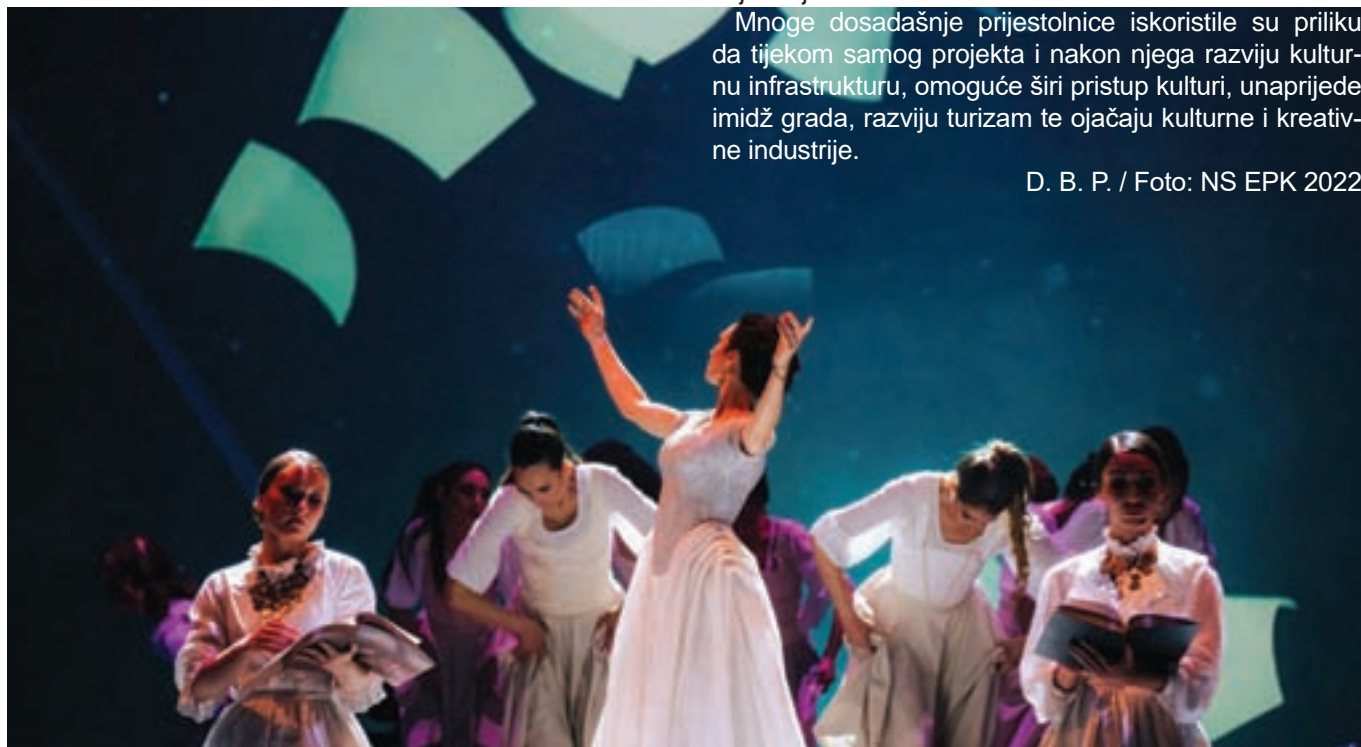
Kako organizatori navode, slogan *Za nove mostove* simbolizira ideju izgradnje novih mostova suradnje između umjetnika i organizacija iz Novog Sada i Srbije s kulturnom scenom Europe. Definirana su četiri programska mosta, nazvana po postojećim novosadskim mostovima: *Sloboda*, *Duga*, *Nada* i *Ljubav*. Umjetnički koncept projekta baziran je na osnovnim vrijednostima EU, kao što su ljudska prava, multikulturalnost, interkulturalni dijalog, ekološka svijest, mirovne politike.

Mostovi se dijele na programske lukove, a njih ukupno osam nas očekuje tijekom 2022. godine: *Doček* (Proslava interkulturalnosti / održano); *Seobe* (Susret različitosti / 1. veljače – 20. ožujka); *Budućnost Europe* (Kultura u odgoju i obrazovanju / 20. ožujka – 15. svibnja); *Heroine* (Moć ženskog stvaralaštva / 16. svibnja – 14. lipnja); *Tvrđava mira* (Kultura dijaloga / 17. lipnja – 17. srpnja); *Dunavsko more* (Otkrivanje i očuvanje Dunava / 22. srpnja – 21. kolovoza); *Kaleidoskop kulture* (Kultura zajedništva / 1. rujna – 7. listopada) i *Druga Europa* (Kultura drugačijeg / 8. listopada – 27. studenoga).

Inače, projekt Europske prijestolnice kulture pokrenut je 1985. rezolucijom resornih EU ministara. Ustanovljen je kako bi se naglasilo bogatstvo i različitost europskih kultura, ojačale kulturne veze među Europljanima, upoznale druge kulture i ljudi, promoviralo uzajamno razumijevanje.

Mnoge dosadašnje prijestolnice iskoristile su priliku da tijekom samog projekta i nakon njega razviju kulturnu infrastrukturu, omoguće širi pristup kulturi, unaprijede imidž grada, razviju turizam te ojačaju kulturne i kreativne industrije.

D. B. P. / Foto: NS EPK 2022

Izložba fotografija Pavela Surovog diljem Novog Sada

Bunjevačke i šokačke nošnje na otvorenju EPK-a

Novi Sad je postao Europska prijestolnica kulture (EPK), a u sklopu programa *Slava*, prvog nakon otvorenja, priređena je izložba fotografija svjetski priznatog i nagrađivanog grafičkog dizajnera **Pavla Surovog** iz Kisača. Surovy je fotografirao profesionalne ženske modele u originalnim narodnim nošnjama različitih naroda koje žive u Vojvodini, Srbiji i regiji. Osim prezentacije nošnje, izložba je i reinterpretacija nematerijalnog kulturnog naslijeđa, reklo bi se, smjelo prikazanog u novom svjetlu.

»Ovaj ciklus fotografija specijalno je pripremljen za titulu Europske prijestolnice kulture. Fotografije su više od prikaza multikulturalnosti, jer skrivaju sublimirane poruke i imaju filozofsko-duhovnu priču. Neki gledatelj će u njima vidjeti samo nošnje, a netko i te dublje poruke. Recimo kod bunjevačke nošnje, 'bandašica' koja ima krunu od slame asocirala me je na 'ženskog papu' ili 'panonsku žitnu kraljicu'. Modeli u šokačkoj nošnji su me asocirali recimo na Snježanu i Crvenkapu. Neke druge modele sam

prikazao kao carice, ratnice, grofice, anđele... Htio sam pokazati da se ispod slojeva podsukanja, čipki, dukata, vezova skriva iskonska ljepota. Druga skrivena dominantna su vjera i okretanje prema Bogu«, kaže Pavel Surovy, dodajući kako je na ovom projektu radio pola godine, a da je fotografiranje jedne nošnje trajalo i po osam sati.

Na izložbi su, kako je već istaknuto, zastupljene i fotografije nošnji vojvođanskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca). Bunjevačke nošnje datiraju s početka 20. stoljeća i iz kolekcije su obitelji **Piuković** iz Subotice, dok su šokačke nošnje iz kolekcije **Igora Macure** iz Sonte. Prikazane su i krune od slame, rad **Jozefine Skenderović** iz Subotice.

Postav izložbe raspoređen je u svih sedam kulturnih stanica u gradu i okolici i može se pogledati do 5. veljače. Fotografije s bunjevačkim i šokačkim nošnjama mogu se vidjeti u pet kulturnih stanica (Svilara, *Egység*, Liman, Mlin i *Barka*).

D. B. P.

Božićni koncert Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu

Pjesme, tambure, poezija

Glazbena sekcija Hrvatske čitaonice *Fischer* s crkvenim zborom i mladim tamburašima priredila je Božićni koncert u subotu, 15. siječnja, u župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Surčinu.

Kažu: tko pjeva duplo moli. Te večeri Surčinci su se pjevajući duplo molili, sjećajući se pokojnih članova glazbene sekcije **Josipa Čačića** i **Ivana Kendrića** kao i čla-

na nadzornog odbora Čitaonice **Andrije Pleše**, koji su umrli tijekom posljednjih nekoliko mjeseci.

Koncert je vodila **Lela Stošić**, članica nadzornog vijeća udruge. Ona je pročitala božićne pjesme poznatih hrvatskih pjesnika dok je **Ivica Ljevar**, član literarne sekcije, pročitao svoje pjesme na temu Božića. Sve je pozdravio župnik **Marko Kljajić**. Koncertu je, među ostalima, nazočio i opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu Republike Hrvatske **Stjepan Glas**.

Ovim koncertom završen je projekt udruge *Božić u Surčinu*.

Predsjednica udruge **Katica Naglić** zahvalila je svim članovima Čitaonice koji su sudjelovali u realizaciji ovoga velikog projekta kao i svim članovima i gostima koji su ispratili pet događanja u sklopu programa: božićnu izložbu i filmsku retrospektivu božićnih izložbi kreativne sekcije, igrokaz *Božićni običaji*, susret *betlemaša* i božićni koncert. Istaknula je kako su posebno ponosni djecom i mladima koji su sudjelovali u ovom projektu i zahvalila se Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Hrvatske na financijskoj potpori ovom projektu koji je obogatio Surčincima vrijeme adventa i Božića.

H. R.

Književna večer u Fondaciji *Matoš* u Beogradu

Sjećanje na Tina Ujevića

Tin Ujević (1891. – 1955.) bio je poznati hrvatski pjesnik, kritičar, esejist, publicist i prevodilac. Među ostalim, u njegovom životopisu ističu se i njegove veze s Beogradom u kojem je proveo ukupno nepunih deset godina, boraveći u tome gradu u tri navrata.

U nedjelju, 17. siječnja, u Fondaciji *Antun Gustav Matoš* u Beogradu održana je večer posvećena ovom književnom velikanu. Organizirali su je Fondacija i Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević*. U okviru programa prikazan je dokumentarni film o Ujeviću – *Spomenak* iz produkcije HRT-a. Tinove stihove uz gitaru govorio je glumac iz Kragujevca **Saša Pilipović**. On je i otpjevao pjesme uglazbljene na stihove poznatog pjesnika među kojima je bila i pjesma **Arsena Dedića** *Tamo da putujem*. Voditelj programa bio je predsjednik ZHB-a *Tin Ujević* **Stipe Ercegović**.

Književna večer organizirana je u okviru projekta Osnajivanje hrvatske zajednice u Beogradu koji financira *The Balkan Trust for Democracy*.

H. R.

Dani biskupa Ivana Antunovića Biskupu u čast

Polaganjem vijenaca na spomenik biskupa **Ivana Antunovića** u Subotici 13. siječnja započeli su *Dani biskupa Ivana Antunovića* koje organizira istoimeno Katoličko društvo.

Vijence su položili predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog

vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* te hrvatskih udruga: KD-a *Ivan Antunović*, HKC-a *Bunjevačko kolo* i UBH-a *Dužijanica*.

Predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Josip Štefković** podsjetio je da je spomenik podignut zajedničkom inicijativom hrvatskih institucija i udruga čime je ispunjena Antunovićeva poruka: »Budite braća, budite složni i ne razdružujte se«. Štefković je ovo prilikom napomenuo kako se Antunović među ostalim zalagao za uporabu materinjeg jezika među bačkim Hrvatima, kao i za kulturni te socio-ekonomski razvoj seljaka i radnika.

U sklopu *Antunovićevih dana* u nedjelju, 16. siječnja, u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske služena je sveta misa o 134. obljetnici smrti preporoditelja bačkih Hrvata. Misno slavlje predvodio je vlč. Josip Štefković u zajedništvu s braćom svećenicima: preč. mr. **Mirkom Štefkovićem**, vlč. **Damjanom Pašićem**, vlč. dr. **Ivicom Ivan-kovićem Radakom** i mons. dr. **Andrijom Anišićem**.

Dani biskupa Antunovića završavaju tradicionalnim *Razgovorom*, koji je prema najavama održan sinoć (20. siječnja) u prostorijama Pastoralnog centru *Augustiniana*. Ovogodišnja tema, na koju je govorio povjesničar **Vladimir Nimčević** je »Crkvena i društveno-kulturna djelatnost biskupa **Lajče Budanovića**«.

Ž. V.

Poruka biskupa Večerina

U povodu *Nedjelje Božje riječi*, koja se slavi na treću nedjelju kroz crkvenu godinu biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** poslao je svoju poruku vjernicima u kojoj među ostalim kaže: »*Nedjelju Božje riječi* ustanovio je papa **Franjo** s nakanom da cijeloj Crkvi jasnije skrene pozornost na Sveto pismo, u slavljenju, razmišljanju i širenju Božje riječi. Zašto? Zato što u Svetome pismu susrećemo Boga! I kada se danas pitamo gdje možemo iskusiti Boga,

eto nam odgovora! Čitajući Sveto pismo upoznajemo Boga koji nam je svoju riječ izrekao ljudskim jezikom. Upravo stoga i liturgija pridaje veliku važnost Božjoj riječi. Kao što je Bog prisutan u euharistijskim prilikama, tako je prisutan i u svojoj riječi. Kada se, kao zajednica, sastajemo na slavljenje euharistije i slušanje Božje riječi, tada nam sâm Bog progovara u svojoj riječi. Doslovno, Bog govori kada se u Crkvi čita Sveto pismo! To je tako važno da zapazimo i zapamtimo! Čitači, đakoni i svećenici, koji se uspinju na ambon čitati Božju riječ, zapravo posuđuju svoj glas Bogu«, piše mons. Večerin i pojašnjava: »Bog tijekom čitave povijesti spasenja komunicira s ljudima; On se sâm objavljivao na različite načine (u znakovima, događajima, preko proroka) želeći nam obznaniti svoju ljubav i ponuditi prijateljstvo. Vrhunac Božje objave dogodio se u Isusu Kristu u kojemu nam je Bog izrekao sve o sebi samome! Dva su temeljna mjesta u kojima je sadržana ta Božja objava: Sve-ta predaja i Sveto pismo. Bez Božje riječi ne bismo nikada upoznali kakav je naš Bog... Često odlazimo sa svete mise ne znajući uopće koja smo čitanja slušali. Što ima snažnije od Božje riječi koja je kadra dotaknuti i mijenjati naše srce? Zato Crkva slavi *Nedjelju Božje riječi*. Crkva nas poziva ponovno otkriti ljepotu, ali i životnu snagu Svetoga pisma.«

U ovoj poruci mons. Večerin se dotiče i današnjice i onoga što je vjernicima potrebno, a to nisu neka pravila za život nego jasno govori kako sve ono što nam treba za život i što će trebati postoji u Bibliji, samo to trebamo otkriti.

»Za nas kršćane Božja riječ je mjerilo i kriterij života. Bada-va nam je slušanje Božje riječi ako ju ne provodimo u životu i ako ne živimo po evanđelju. Uzmimo svoje biblije s polica! Skinimo s njih prašinu i otvorimo ih! Pokušajmo svaki dan, bar 5 minuta, čitati Božju riječ! Dopustimo Bogu da nas po njoj mijenja! Možda nećemo uvijek sve razumjeti, ali pokušajmo! Božja nas riječ zasigurno neće razočarati. Božja je riječ djelotvorna; ne donosi samo informacije, već djeluje na nas, sposobna je mijenjati i obratiti nas, oblikovati naše živote. Dopustimo Božjoj riječi da nas osvoji i mijenja!«, poručio je mons. Večerin.

Ž. V.

Odlikovanje za nadbiskupa Puljića

Predsjednik Hrvatske **Zoran Milanović** odlikovao je 17. siječnja u Zagrebu vrhbosanskog nadbiskupa kardinala **Vinka Puljića** *Veleredom kralja Dmitra Zvonimira* s lentom i *Danicom* za izniman doprinos u očuvanju hrvatskog identiteta te za iznimne uspjehe u međureligijskom, kulturnom i humanitar-
nom djelovanju, priopćeno je iz Vrhbosanske nadbiskupije.

Na svečanosti koja je održana u Uredu predsjednika na Pantovčaku predsjednik Milanović je obrazlažući odlikovanje, među ostalim rekao:

»Vaš rad pratim godinama i mislim da ste tijekom ovih desetljeća u kojima ste radili kao pastir i nadbiskup ostavili blistav trag u Crkvi kojoj pripada najviše naših građana u Bosni i Hercegovini.«

U zahvalnom govoru, kako prenosi IKA, kardinal Puljić je najprije odao priznanje ljudima koji su mu bili nadahnuće za ispravno postupanje u složenim i teškim vremenima, te je spomenuo prvog vrhbosanskog nadbiskupa slugu Božjeg **Josipa Stadlera**, zatim zagrebačkog nadbiskupa bl. **Alojziju Stepinaca** te osobito u počecima njegove nadbiskupske službe slugu Božjeg **Franju Kuharića**.

»Hvala im na svjedočenju vjere te što su mi svojim primjerom pomogli usvojiti stavove i načela temeljena na evanđelju i crkvenom nauku koja sam uvijek nastojao primijeniti u vodstvu mjestsne Crkve koja mi je povjerena pred sam rat. Ta ista načela, preživjevši rat, ustrajno zastupam sve do danas«, poručio je kardinal te dodao: »Nisam birao mjesto gdje ću se roditi i tko će mi biti roditelj. Rođen sam u Bosni i Hercegovini, kršten sam i odgojen u kršćanskoj, hrvatskoj obitelji. Tu sam naučio voljeti svoju zemlju, svoj narod i tu sam otkrio svoje životno zvanje, ali i poštovati svakoga čovjeka.«

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Nedjelja Božje riječi

Papa **Franjo** je 2019. godine odredio da treća nedjelja kroz godinu bude nedjelja Božje riječi. To nas upućuje da Božjoj riječi damo važnost koja joj pripada u našem kršćanskom životu. Sveti Jeronim je kazao: »Ne poznavati Pisma znači ne poznavati Krista«. I to je uistinu tako. Božja riječ, Sveto pismo, je izvor našega znanja o Bogu, o Kristu, ali i izvor našega vjerskoga života. Ona je putokaz i veza s Bogom. Po njoj nam se on objavljuje, i to ne samo da se objavio nekada, kada je to zapisano, nego se objavljuje svaki put kada je čitamo.

Božja objava

Bog se čovjeku od početka svijeta objavljuje različitim znakovima, koje je čovjek mogao prepoznati u svojoj okolini. Po njima je čovjek spoznao da postoji netko tko ga nadvisuje i tko upravlja ovim svijetom, ali te su spoznaje bile mutne i čovjek nije bio sposoban po njima doći do Boga. Njegovu je traganje za Svevišnjim ostalo na samim počecima, još daleko od njega. A onda je Bog odlučio obratiti se čovjeku riječima. Tako je učinio korak bliže ljudima, postao im je spoznatljiviji i ljudi su ga mogli bolje upoznati. Bog je odabrao sebi narod, Izraelce, kojima se riječima objavljivao, s kojima je po riječi komunicirao. Tako su Izraelci, dok su još svi vjerovali u mnoštva bogova i klanjali se idolima, vjerovali u jednoga Boga, Stvoritelja i Izbavitelja.

Međutim, Bog se nije objavio svome narodu samo da bi otkrio svoj identitet već da bi im pomagao i da bi im dao smjernice za život koje će ih uputiti u ljubav prema njemu i prema bližnjemu. Tako je Božja riječ od davnina izvor, polazište i putokaz vjerničkog života. Stari zavjet zorno pokazuje da zaborav Božje riječi nužno znači udaljavanje od Boga i potonuće u grijeh.

Biblija je središte kršćanskog života

Novi zavjet donosi vrhunac Božje objave u osobi Isusa Krista, za kojega Ivan kaže da je on sam Riječ. Stoga kršćanin ne može biti onaj koji ne poznaje Riječ, a ne poznaje ju ako nije čitao zapisanu riječ. Igra riječi otkriva nam koliko je naš vjerski život neraskidivo vezan uz Božju riječ zapisanu u Svetom pismu. On je za kršćanina izvor života, hrana kojom krijepi svoju vjeru da ne malaksa na ovozemaljskom putu. Često me zabrine informacija da moji učenici u svojim obiteljima nemaju Bibliju, da je nikada nisu vidjeli, a posebno ne čitali. Znači li to da suvremeni vjernik misli kako može živjeti bez Božje riječi? Ili znači da je Božja riječ zaboravljena? Kako god bilo, Božja riječ mora biti vraćena u središte vjerskog života, jer bez nje sve je isprazno. Ona nas poučava, hrabri i opominje; ona nam otvara vidike i pomaže da razumijemo svijet, ljude, same sebe i Boga. Koliko god davno da je zapisana, ona je uvijek aktualna, jer mijenja se svijet, ali ne i Bog. On je vječan i njegova je ljubav neprolazna.

Pismo nekada ne razumijemo, zbunjuje nas ono što u njemu čitamo, jer ne poznajemo tadašnje prilike i kulturu. To nas ne treba odbiti od čitanja nego nas potaknuti na proširivanje znanja kroz koja će nam Bog progovoriti. I odlomak iz Nehemijine knjige, koji čitamo ove nedjelje, kaže kako narod ni tada nije razumio sve što mu je pročitano, ali su postojali oni koji su im to tumačili (ups. Neh 8, 2-4a.5-6.8-10). Postoje i danas oni kojima je Bog dao potrebne darove da nam mogu protumačiti Božju riječ zapisanu prije više tisuća godina. Upravo to čine i svećenici u svojim propovijedima. Stoga Božja riječ treba zauzeti najvažnije mjesto u našem vjerničkom životu. Ona treba postati nadahnuće za svako naše djelovanje.

Kraljci u HKPD-u Matija Gubec u Rumi

Običaj na Sveta tri kralja

»Pjevao sam u kraljcima od šestog razreda osnovne škole pa sve dok se nisam oženio. Stariji sin je ove godine počeo pjevati u kraljcima, a mlađi sin će početi sljedeće«, kaže Damir Kolarić

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo *Matija Gubec* nastoji očuvati svoje običaje koji se u Rumi na Brijegu, gdje pretežno žive Hrvati, oni prakticiraju desetljećima. Jedan po kojima su župljani Rume specifični jest običaj *kraljaca*. U povodu blagdana Sveta tri kralja svake godine se početkom siječnja u prostorijama Društva organizira igranka koja je jedna od najposjećenijih u

ovoj udruzi. Ove godine je zbog epidemioloških mjera igranka izostala, ali su mladi momci i ove godine obilazili kućanstva u Rumi pjevajući pjesmu *Narodi nam se kralj nebeski*, javljajući radosnu vijest o rođenju Isusa Krista.

Neoženjeni momci i ukrašeni šeširi

Kraljci se u Rumi održavaju od dana osnutka Društva 1903. godine. Običaj je da se na blagdan Sveta tri kralja okupe kraljci (neoženjeni muškarci), ukrašeni božićnim ukrasima na svojim šeširima i zajedno posjećuju kućanstva u Rumi i okolici. Nakon pjevanja pjesme obiteljima *Narodi nam se kralj nebeski*, domaćini ih darivaju kobasicama, vinom, rakijom i novcem.

»Za ovaj običaj je karakteristično da se nikada nije prekidao, pa čak i u najtežim vremenima, tijekom ratova. Igranke nisu uvijek organizirane, ali su momci uvijek od-

lazili u kućanstva i pjevali. Petog na šesti siječnja navečer okupljaju se mladi neoženjeni momci i idu od kuće do kuće i pjesmom objavljuju rođenje Isusa Krista. Obitelji koje su ih primale darivale su ih kobasicama, novcem, vinom i rakijom. Od svega što sakupe momci u prostorijama Društva prvu sljedeću subotu organiziraju igranku na koju pozivaju domaćine, vjernike, članove Društva koji su primali *kraljce* u svoja kućanstva. Prije početka igranke *kraljci* ulaze u prostoriju s velikom bačvom vina oko koje se okupe, i pjevaju pjesmu *Narodi nam se kralj nebeski*. Kada se pjeva pjesma, svjetla se gase. Nakon

 Bernardo Lanc

toga počinje igranka. Uglavnom sviraju tamburaši i dolaze nam gosti i iz okolnih mjesta», ističe tajnik udruge **Nikola Jurca**.

HKPD *Matija Gubec* je u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata ovaj običaj uvrstio na listu nematerijalne kulturne baštine. Blagdan Sveta tri kralja se obilježava i u drugim sredinama, međutim način na koji se on organizira u Rumi i kontinuitet je specifičan za ovo podneblje. Običaj *kraljaca* je opisan i u knjizi *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine*.

»Studenti s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu također su izučavali običaj *kraljaca*. Prilikom posjeta Rumi, prije dvije godine, razgovarali su sa starijim članovima Društva koji su im pričali kako je nekada bilo. Ima više obitelji u Rumi gdje se taj običaj prenosi s koljena na koljeno, ali ima i onih koji su taj običaj počeli prakticirati prije nekoliko godina«, kaže Jurca te dodaje da je za običaj *kraljaca*, osim obitelji, važno i dugogodišnje postojanje hrvatske udruge u Rumi.

»U Rumi ima Hrvata koji nisu s Brijega i nemaju osjećaj pripadnosti Društvu, ali su se preko *kraljaca* uključili u rad udruge. Dobro je što imamo svoje prostorije u kojima možemo uvijek nešto organizirati. Teža situacija bi bila da ih nemamo. To nam u velikoj mjeri olakšava rad«, kaže Jurca.

Darovi za pjesmu *kraljaca*

Bernardo Lanc je jedan od starijih Rumljana koji se rado sjeća vremena kada je bio *kraljac*:

»Prvo smo otišli u crkvu tamo zapjevati pjesmu. Iz crkve smo krenuli dalje. Obilazili smo nekoliko katoličkih obitelji u Zmaj Jovinoj ulici da bismo oko 19 i 30 odlazili na Brijeg, gdje je oduvijek živjela većina Hrvata. U pojedinim ulicama (šorovima), bilo ih je čak 95 posto. Podijelili bismo se u dvije grupe. Obilazak kućanstava trajao je do kasno u noć. Sutradan bi u iznajmljenoj sobi donosili drva za ogrjev, cigarete i kobasice koje smo dobili na dar. Tu smo se družili i dovodili bi naše djevojke. Pjevali smo katoličke božićne pjesme i veselili se. Poslije osam dana slavlja organizirali smo igranku u prostorijama naše udruge. To je bilo subotom navečer. *Kraljci* su za svoj novac djevojkama plaćali ulaznice i počastili ih pićem i kobasicama«, ističe Lanc te dodaje da mu je drago što se običaj *kraljaca* nikada nije prekidao i što su ga prihvatili mladi ljudi:

»Običaje su prihvatila naša djeca. Nažalost, zbog asimilacije i smanjenog nataliteta danas je manji broj katoličkih obitelji u Rumi, a samim tim i *kraljaca*. Naša djeca, nas starijih članova udruge, prihvatila su taj običaj i rado se odazivaju pjevati što mi je iznimno drago. Vjeru treba poštivati, jer zbog nje i opstaje ova lijepa tradicija«.

Damir Kolarić je također iz obitelji gdje se desetljećima poštuje ovaj običaj.

»Pjevao sam u *kraljcima* od šestog razreda osnovne škole pa sve dok se nisam oženio. Stariji sin je ove godine počeo pjevati u *kraljcima*, a mlađi će početi sljedeće. To je lijepa tradicija koja se i danas neguje, ali nažalost djece je sve manje. Ovaj običaj je od velikog značaja za nas, prije svega zato što se održao više od 100 godina«, navodi Kolarić.

Nažalost, Hrvati s Brijega nisu sačuvali nijednu staru fotografiju *kraljaca*. Ostala su sjećanja, zabilježene priče u knjizi *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* i novije fotografije *kraljaca*, momaka koji s ponosom svake godine pjesmom šire glas o rođenju Isusa Krista.

S. D.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 14, 487 40 36
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-1/2022-04
DATUM: 19. siječnja 2022. godine

Na temelju članka 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Sl. list APV*, broj: 14/15 i 10/17), članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 4/17) i članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 14/17), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21), na temelju rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, zamjenik pokrajinskog tajnika raspisuje

**NATJEČAJ
ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE
REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE,
INVESTICIJSKO I TEKUĆE ODRŽAVANJE
OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG
OBRAZOVANJA I ODGOJA, UČENIČKOG
STANDARDA I PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA
TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE
VOJVODINE ZA 2022. GODINU**

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21) i to: za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od 175.000.000 dinara (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 121.000.000 dinara, na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 37.000.000 dinara, za ustanove učeničkog standarda 5.500.000 dinara i za predškolske ustanove 11.500.000 dinara).

Sredstva se ne dodjeljuju za financiranje i sufinanciranje izvođenja radova izgradnje i dogradnje.

Sredstva se ne dodjeljuju za radove čije je financiranje u punom iznosu osigurano iz drugih izvora.

Realizacija financijskih obveza obavljat će se sukladno likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnositelji prijave

Podnositelji prijave su:

- škole za osnovno obrazovanje i odgoj, škole za srednje obrazovanje i odgoj i ustanove učeničkog standarda na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave;
- jedinice lokalne samouprave (isključivo za potrebe predškolskih ustanova) na teritoriju AP Vojvodine.

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine, kao i po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine su:

1. značaj realizacije projekta kada je riječ o sigurnosti učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte;
2. značaj realizacije projekta za osiguravanje kvaliteta njih uvjeta za izvedbu odgojno-obrazovnog rada;
3. financijska opravdanost projekta;
4. održivost projekta;
5. lokalni, odnosno regionalni značaj projekta;
6. aktivnosti koje su poduzete u cilju realizacije projekta;
7. osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta.

OPĆE SMJERNICE NATJEČAJA

Ukoliko je tehnički moguće projekt realizirati u više neovisnih faza izvođenja radova, podnositelj prijave treba podnijeti prijavu s jasno navedenim fazama za izvođenje radova i naznačenim financijskim sredstvima za sve faze.

Priloženi predmjer i predračun radova treba biti s precizno utvrđenom količinom radova i s tržišnim cijenama, jer će se sredstva podnositelju prijave prenositi nakon provedenog odgovarajućeg postupka nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (a najviše do odobrenog iznosa). Viškove radova i nepredviđene radove Tajništvo neće moći financirati.

Podnositelj prijave, koji je za određeni projekt konkurirao i na drugim mjestima, ima pravo podnošenja prijave i na predmetni natječaj ukoliko u trenutku podnošenja prijave nije imao, niti je mogao imati spoznaju o tome jesu li mu

odobrena sredstva po drugom natječaju za predmetni projekt.

U slučaju podnošenja prijave sa sufinanciranjem radova, sredstva osigurana na ime udjela ustanove mogu biti vlastita, iz donacija i iz proračuna svih razina vlasti.

Nakon dodjele sredstava po Natječaju, Korisnik će biti dužan:

- potpisati ugovor o dodjeli proračunskih sredstava s Pokrajinskim tajništvom za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo), kojim će se regulirati međusobna prava i obveze ugovornih strana;
- provesti odgovarajući postupak nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (*Sl. glasnik RS*, broj: 91/19);
- angažirati neovisnu osobu kao stručni nadzor nad izvođenjem predmetnih radova;
- u svemu se pridržavati Upute za realizaciju ugovora o dodjeli novčanih sredstava iz proračuna APV za 2022. godinu.

NAČIN PODNOŠENJA PRIJAVE

Prijave se podnose na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Cjelokupna natječajna dokumentacija može se preuzeti od 19. 1. 2022. godine na internetskoj adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Prijave se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice s naznakom »za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. Godinu«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (prizemlje zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na natječaj, prilaže se:

A) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA

1. preslika tehničke dokumentacije na temelju koje je tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole izdalo rješenje o odobrenju izvođenja radova (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, a ustanova nije pribavila rješenje o odobrenju za izvođenje radova, ova ustanova podnosi presliku tehničke dokumentacije na temelju koje će nakon pribavljanja suglasnosti za izvođenje radova od strane Pokrajinske vlade, nadležno tijelo izdati rješenje o odobrenju izvođenja radova);

2. preslika rješenja o odobrenju za izvođenje radova koje izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, ustanove koje nisu pribavile rješenje o odobrenju za izvođenje radova, podnose akt nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je priložena tehnička dokumentacija cjelokupna i odgovarajuća, na temelju koje će se po dobivanju suglasnosti Pokrajinske vlade za izvođenje radova izdati rješenje o odobrenju za izvođenje radova);

3. predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

4. u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje radova (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom izjavom o udjelu u sufinanciranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

B) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE TEKUĆEG ODRŽAVANJA OBJEKATA

1. presliku akta izdanog od strane tijela nadležnog za izdavanje građevinske dozvole, kojim se potvrđuje da je predmetna vrsta radova u priloženom predmjeru i predračunu radova tekuće održavanje objekta, odnosno radovi za koje se ne izdaje rješenje o odobrenju za izvođenje radova prema Zakonu o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, broj: 72/09, 81/09 – ispr., 64/10 – odluka US, 24/11, 121/12, 42/13 – odluka US, 50/13 – odluka US, 98/13 – odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – dr. zakon, 9/20 i 52/2021);

2. predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

3. u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje radova (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom izjavom o udjelu u sufinanciranju predmetnih radova (izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 11. 2. 2022. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave;
- nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan Natječaja);
- nedopuštene prijave (prijave koje su podnijele neovlaštene osobe i subjekti koji nisu predviđeni Natječajem);
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene;
- prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu poštovali odredbe Ugovora o dodjeli sredstava iz proračuna APV;
- prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju financijskim i narativnim izvješćima nisu opravdali sredstva dodijeljena iz pokrajinskog proračuna.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internetskoj prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021/487 4268, 021/487 42 41 i 021/487 43 36.

P. O. Pokrajinskog tajnika
Milan Kovačević

Predstavljanje knjige

Vrckave čigre

Pred kraj prošle (2021.) godine iz tiska je izašla zanimljiva knjiga veselog naslova – *Vrckave čigre*. *Vrckava čigra* sabrala je pjesme pisane za djecu poznatog nam autora **Josipa Dumendžića Meštra**. Svi koji redovito čitaju dječjih podlistak *Hrcko* znaju o kome je riječ, no ipak valja se podsjetiti da je autor ovog djela rođen 1951. godine u malom šokačkom mjestu – u Bođanima.

Pjesme je počeo pisati još kada je imao 15 godina, a to s lakoćom radi i danas. Do sada je izdao dvije zbirke poezije za odrasle, a ovo je sada druga zbirka pjesama za djecu. Kako je sam rekao, inspiraciju pronalazi svugdje oko sebe.

»Inspiraciju pronalazim svugdje, u prirodi, mom okruženju, u sjećanje na moje djetinjstvo. Tada stihovi sami naviru. Ne pišem modernu poeziju, nego kratke forme koje su djeci bliske«, kaže Dumendžić.

Sve to radi na hrvatskom standardnom jeziku i na autohtonom govoru šokačkih Hrvata – na šokačkoj ikavici. Upravo takva je i ova vrckava knjiga, koju je izdala Hrvatska čitaonica iz Subotice.

Knjiga je podijeljena u četiri dijela: prvi obuhvaća »od svega po malo«, a naziv mu je *Razbibriga*. Zatim se redaju *Zafala*, *Planet Zemlja* i *Životinjski vašar*. Stihovi su pisani u kratkoj formi, jasni i baš kako je autor i namijenio, bliski djeci.

Da pjesnici sličje djeci kazala je u pogovoru knjige profesorica **Katarina Čeliković**, koja je napravila izbor i uredila knjigu.

»Netko se igra loptom, netko voli trčati, ima i ljubitelja igre vodom, pravim se igraćima ne otme ni skakanje po blatu! Igra je... Igra je maštanje i skok iz stvarnog u svijet zabave i radosti, u svijet učenja. U takvoj se igri mogu naći i oni koji jednom bijahu djeca i čiji je rast otišao ne samo u nekakvu visinu već i u broju godina. Među takvima su pjesnici, naizgled odrasli, ali u srcu maštovita bića.«

Njegova prethodna knjiga poezije za djecu *Čudan ovaj bili svijet* (2012.) je promovirana i među djecom, školarcima koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Vajskoj, Plavni..., a ovu novu knjiga *Vrckave čigre* tek očekuje promocija, i to po riječima autora ovoga proljeća. Iz pouzdanih izvora znamo da su ju neka djeca već dobila i imala priliku vidjeti, osobito ona u župi u Vajskoj. Kad knjiga dođe i u vaše ruke, pročitajte sve stihove, a neke možete i naučiti napamet te ih recitirati drugima.

Za kraj Josip Dumendžić Mešter ima i poruku samo za vas, a ona glasi:

»Čitajte. Puno čitajte i družite se s knjigom. Možda sada nije u trendu, ali je knjiga vjeran prijatelj koji je uvijek tu. Ako imate dara i stihovi sami naviru, zapišite ih. Kasnije ćete ih ispravljati i korigirati.«

Kako glase njegovi stihovi, pročitajte u nastavku, a sva ki od njih se nalazi u jednom od četiri spomenuta dijela knjige.

Ž. V.

Slova i riči

Još sam mala
al već znam
iz bukvara
da čitam.
Sva sam slova
naučila,
u glavicu
svoju skrila.
Kad mi triba
iz nje vadim
i u riči
slova sadim.
Ko pečurke
riči niču,
već bi mogla
pisat priču.
Sačekat ću
još to neću,
dok ne steknem
pamet veću.

Ministrant

Niko uči
klavir svirat,
a ja učim
ministrirat.
Redovan sam
kod oltara
i to radim
s puno žara.
Sav sam važan
kad zazvonim,
il s oltara
kalež sklonim.
Ako kadgod
i pogrišim
bit će bolje,
sebe tišim.
Da pofali
župnik znade
u džep metit
čokolade.

Krušne peći

Kraljice su
krušne peći
di se moglo
svašta peći:
kruv okrugli
sa pupuškam,
cilo prase
sa sve njuškom,
i krompira,
i slanine,
i krvavice
vrlo fine.
Ko med slatke
te bundive,
pa lepinje
malko krive.
A po zimi
kad snig vije
sva se čeljad
nuz nji grije.

Krava

Jeste l' znali
da je krava
jedinstvena
živa sprava
koja svima
mliko daje,
a za platu
ni ne haje?
Nadala se
ona vazda
da svog mlika
ona gazda.
No, al ipak
nije tako
njeno mliko
išće svako.
Pomiri se
ona s time
i napuni
opet vime.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Katarina Kujundžić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 1. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: gimnastika

VOLIM: crtati, igrati se s lutkicama, volim čitati

NE VOLIM: kada me tuku

U SLOBODNO VRIJEME: radim zadaću i čitam, igram se s prijateljicama

NAJ PREDMET: hrvatski jezik i matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: balerina

Too optika

DR. YÜTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Ker-tvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Dostupno još tisuću hektara državnih oranica

Poljoprivrednicima će uskoro biti dostupno još tisuću hektara državne zemlje u Subotici koja nije izdana u zakup na osnovu prošlogodišnjeg Programa uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu, objavio je portal *Subotica.com*. Uskoro se očekuje raspisivanje javnog poziva i dražba, a još se ne zna hoće li ona biti organizirana uživo ili u elektroničkoj formi.

Riječ je o zemljištu lošije kvalitete, mahom pjeskovitog, koje ne pripada prvoj ili drugoj kategoriji, u udaljenijim dijelovima Kraljevog Briga, Tavankuta... Bolje parcele već su izdane u zakup.

Grad Subotica raspolaže s oko 14.000 hektara poljoprivrednog zemljišta, ali će u Godišnjem programu za 2022. godinu biti dostupno svega 3.000 hektara slobodnog zemljišta, jer stočari imaju pravo zakupa na deset godina, a na duži period imaju pravo zakupa i oni koji se bave uzgojem svinja. Pristigao je 51 zahtjev i povjerenstvo će procijeniti tko ostvaruje pravo.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 25. 1. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Tihi period

Na temelju arhivskih dokumenata možemo zaključiti da je od proljeća 1767. do proljeća 1769. godine fra Roko bio u nekom tihom periodu što se tiče istjerivanja. Nakon ozbiljnijeg ispitivanja Kaločke nadbiskupije o cjelokupnoj situaciji u koju su mnogi faktori bili umiješani, fra Roko je ipak popustio i za neki period stišao aktivnost na tom polju. Što se tiče njegovog pastoralnog rada u Somboru i okolici, nije bio neaktivan, štoviše veoma se zalagao na svim poljima.

U Somboru je 1767. godine bila takozvana kanonska vizitacija, kanonski posjet kojeg je obavio **Gabriel Glaser**, visoki povjerenik kaločkog nadbiskupa. Gospodin Glaser je obilazio više mjeseci župe u Bačkoj. Njegovi zapisnici danas čine zbirku od tri toma koja su najbolji prikaz tog vremena i za istraživače i povjesničare osnovni materijal. Grad Sombor i franjevački samostan u Somboru spremali su se za dolazak gospodina Glasera koji je izvršio detaljnu i preciznu vizitaciju župe. Vizitacije su sastavljene od pitanja i odgovora i dodiruju sva moguća područja, od detaljnog opisa crkvenog i vjerskog života pa sve do inventara crkvene sakristije. Vizitacija u Somboru bila je završena 30. rujna 1767. godine. Zanimljivost cijele vizitacije jest u tome što je, pored gvardijana somborskog samostana koji je bio ujedno i župnik crkve Presvetog trojstva, uključen bio samo fra **Roko Smendrović**. Na dva mjesta zapisnik spominje njegovo ime. Vizitator kanonik Glaser je zapazio je da je običaj kod bunjevačkog i šokačkog stanovništva da se prilikom udaje za mladenku morala isplatiti velika suma novca. Dakle, nije se radilo o udaji nego se može reći o prodaji mlade, to se jako ne slaže s crkvenim moralom. Smatrao je da su svadbe i vjenčanja u pretjeranoj mjeri veličanstvena i pompozna. Ne samo na vjenčanjima nego i na zarukama i prilikom sprovoda održavane su velike gozbe koje su ne samo fizički i materijalno iscrpjeli obitelji nego i duhovno. Opis o nemoralnom životu Somboraca dao je fra Roko, koji se ponudio da će poraditi na otklonjivanju zla i nemoralu koji se pojavljuje među narodom. Kanonik Glaser

je bio jako zadovoljan trudom i radom fra Roka na polju vjeronauka, čak je složio i zapisao sve vjeroučenike u gradu s adresom stanovanja i tu listu predao uz zapisnik vizitacije.

Ono što možemo vidjeti i zaključiti u svezi kanonskog posjeta kanonika Glasera jest da je fra Roko prikazan u potpuno pozitivnom kontekstu, pohvaljen kao marljivi radnik u Somboru unatoč svih problematičnih situacija kroz koje je prošao. Kanonik Glaser, koji je bio nazočan na svim sastancima konzistorija na kojima se raspravljalo o problemima vezanim za fra Roka, i sam je mogao nazočiti prilikom vizitacije mjestu i atmosferi gdje se sve to događalo, ali nikakvih negativnih reakcija nije dao na fra Roka.

Fra Roko nije radio samo kao propovjednik nego je bio zadužen za vjerski odgoj i katehezu mladih i strijih generacija ujedno, na što je nadbiskupija obraćala posebnu pažnju. Osim uspješnog rada na području istjerivanja, istakao se u propovijedanju i vjeronauku. To sve znamo iz pohvala gradskih senatora, koji su svoje oduševljenje i pismeno objavili. Ali ni fra Roko nije propustio momente kad se mogao pohvaliti da ga narod smatra karizmatičnim svećeničkom. Fra Roko je odlazio i u okolna naselja, Bereg, Kolut, Lemeš i Čonoplju, gdje su ga župnici rado zvali i dočekivali naglasivši

 Crkva Presvetog Trojstva

njegovu veliku retoričku sposobnost i marljivost za navještanjem Božje riječi. Bio je dobar ispovjednik, njegove ispovijedi su privlačile mase ljudi. Mnogi su govorili o njegovoj karizmi u ispovijedanju. Fra Roko je pozvan da ispovijeda osuđenike koje su vodili na vješala da ih pogube. Tako je jedan osuđenik iz Sivca po imenu **Stjepan Marinković**, pravoslavne vjere, tražio da ga prije vješanja, prije smrti ispovijedi fra Roko. Nakon ispovijedi Stjepan Marinković je prešao na katoličku vjeru, a nekoliko minuta nakon toga je obješen. Sve se to događalo pred velikom javnošću, jer svako vješanje je bila senzacija za narod, koji se tom prilikom okupljao da sve to promatra.

(tekst sastavljen na osnovu knjige **Dániela Bártha** *A zombori ördögűző*, Budapest, 2016.)

Petar Kuntić, glavni koordinator Nogometne reprezentacije Hrvata u Vojvodini

Ante Pavlović, nogometni znalac i prijatelj vojvođanskih Hrvata

U prošlom broju *Hrvatske riječi* objavili smo informaciju o smrti dugogodišnjeg nogometnog djelatnika i počasnog glavnog tajnika Hrvatskog nogometnog saveza **Ante Pavlovića**. Ante Pavlović bio je prijatelj Hrvata u Vojvodini i značajna je njegova pomoć afirmaciji nogometne reprezentacije ovdašnjih Hrvata. Godina suradnje i prijateljstva prisjeća se glavni koordinator Nogometne reprezentacije Hrvata u Vojvodini **Petar Kuntić**.

Na početku razgovora Kuntić podsjeća da je Ante Pavlović jedan od najvećih nogometnih djelatnika u Hrvatskoj, jedan od najvećih nogometnih znalaca.

»Uoči raspada SFRJ Ante Pavlović obnašao je dužnost predsjednika Nogometnog saveza Jugoslavije i u tim turbulentnim vremenima uspio je održati natjecanja, uspio je održati Savez zahvaljujući ugledu koji je imao kod svih naroda nekadašnje države usprkos političkoj situaciji«, kaže Kuntić, koji je Pavlovića upoznao na I. Europskom prvenstvu hrvatskih manjina 2006. godine u Splitu.

»Pavlović i **Pero Šarić** bili su glavni organizatori tog prvenstva. Od svih hrvatskih nacionalnih zajednica Pavlović je najviše bio uz nas, stalno nas je bodrio, žalio je s nama što smo osvojili treće mjesto, nakon nesretnog poraza u polufinalnom meču«, kaže Kuntić.

Bio je to početak velikog prijateljstva, ali i potpore koju je reprezentacija vojvođanskih Hrvata imala od ovog vr-

snog nogometnog znalca. Nikada nije bio u Subotici, ali se u Nogometnom savezu Hrvatske susretao s Kuntićem.

»Naravno da smo najviše razgovarali o nogometu, njegovom odnosu s **Miroslavom Ćirom Blaževićem** i shva-

tio sam tada da je po njemu Ćiro najuspješniji hrvatski trener, a kao najboljeg nogometnog znalca izdvajao je **Mirka Jožića**, koga sam također upoznao. Podsjetit ću da je Mirko Jožić bio trener čileanskog kluba *Colo Colo*, prvaka Južne Amerike, na finalnoj utakmici Svjetskog prvenstva u Tokiju kada je beogradska *Crvena zvezda* postala prvak svijeta. Upoznao sam, zahvaljujući Pavloviću, i **Niku Kovača**. Bio sam svjedokom njihovih razgovora, gdje je Kovaču, koji se nakon okončanja aktivnog bavljenja nogometom, vratio u Hrvatsku, ukazivao na mlade talentirane hrvatske nogometaše u Njemačkoj. Pratio je Pavlović mlade nogometaše i velika je i njegova zasluga za plejadu izvanrednih hrvatskih nogometaša«, kaže Kuntić.

Ante Pavlović bio je jedan od rijetkih koji prihvatio razmotriti ideju kako pomoći proboj mladih perspektivnih nogometaša hrvatske manjine iz Vojvodine. Dogovoreno je da se odabare pet najboljih mladih nogometaša uzrasta do 14 godina, koji su dobili priliku biti o trošku Hrvatskog nogometnog saveza na probi kako bi se vidjelo imaju li potencijal za napredak.

»Odabrali smo da to budu mladi igrači kako bi njihov talent bio prepoznat prije nego ih uzmu ovdašnji veliki klubovi. Petorica najboljih iz Subotice i Sombora, a bila je to 2011. godina, bili su pet dana u *Dinamovom* kampu, gdje su bili mladi nogometaši iz cijelog svijeta. Hrvati iz BiH imali su 99 mladih nogometaša i prošao je samo jedan, a mi smo imali petero momaka i prošla su trojica u drugi krug. Kasnije su, također zahvaljujući našem velikom prijatelju županu **Boži Galiću**, otišli igrati u vinkovačkoj *Cibaliji*. Kruna je bila 2013. godine kada je u uzrastu kadeta u nogometnoj reprezentaciji Hrvatske igrao **Kristijan Ćorba**, jedan od trojice momaka koji su prošli drugi krug selekcije. Trebalo je samo još dvije godine da Ćorba iz juniora prijeđe u seniore, ali mu je ozljeda prekinula nogometnu karijeru najboljeg strijelca hrvatske nogometne lige u uzrastu kadeta. Bili smo blizu cilja da imamo našeg igrača u reprezentaciji. To se moglo samo s Antom Pavlovićem«, zaokružuje priču Petar Kuntić.

Z. V.

POGLED S TRIBINA

Drugi krug

Do posljednjih minuta posljednjeg susreta skupine C između Francuske i Srbije (29:25) o koncu je visio plasman Hrvatske u drugi krug Europskog prvenstva koje se igra u zajedničkoj organizaciji Mađarske i Slovačke. Unatoč činjenici kako su *kauboji* uvjerljivo slavili protiv objektivno znatno slabije Ukrajine (38:25) i odradili svoju zadaću. Poučeni gorkim iskustvom kvalifikacija za Olimpijske igre, kada su Francuzi neočekivano izgubili u susretu protiv Portugala koji im apsolutno ništa nije značio, baš svi hrvatski navijači su strahovali od moguće reprize. Ali ona se nije dogodila. Francuzi su suvereno pobijedili, a Hrvatska je kao druga izborila plasman u drugi krug i put za Budimpeštu. No, vratimo se još malo prvome krugu i viđenom na otvaranju EP-a.

Očekivano, unatoč možda malo i nerealnim navijačkim razmišljanjem, Hrvatska je poražena od favorizirane i uvijek neugodne Francuske u prvom susretu (22:27). Istina, konačni rezultat ne daje pravu sliku viđenog tijekom susreta, jer su sve do 46. minute izabranici **Mrvoja Horvata** bili gotovo ravnopravan rival jednoj od najjačih rukomentalnih nacija svih vremena. A onda je uslijedilo trostruko isključenje igrača u kockastim majicama i san o mogućem pozitivnom rezultatu se raspršio poput balončića sapunice. Jedino pozitivno u porazu bila je partija nekoliko debitanta i manje iskusnih reprezentativaca, prije svih **Tina Lučina** koji je odigrao fantastično i posve skrenuo pozornost javnosti na sebe. Nažalost, pozitivni su bili i nalazi na koronu nekoliko reprezentativaca pa je izbornik morao posegnuti za pričuvinim rješenjima i dodatnim pozivima igračima koji odavno ne igraju za izabranu vrstu (**Musa, Gojun**). Jer uslijedio je odlučujući

susret za prolazak dalje. Derbi protiv Srbije.

I unatoč svim nedaćama, na obje strane (brojni izostanci standardnih igrača), viđen je dobar rukomet u odličnoj atmosferi *Pick Arene* u Segedinu (8.000 navijača). Hrvatska je slavila važnu pobjedu (23:20) i načinila prvi korak prema plasmanu u drugi krug. I ne samo to – dobila je, pored već etabliranog Lučina i dotad pričuvnog vratara **Matu Šunjića**, inače profesora matematike koji je tjelesnom geometrijom sačuvao gol u tri uzastopna napada Srbije i na zanačajan način pridonio trijumfu. Pored igračke, ovo je bila i prva velika pobjeda izbornika Horvata, jer se na velikom natjecanju iskazao kao odličan strateg. Uza sve nevolje, izostanke igrača u posljednji trenutak i nemogućnosti temeljite razrade plana igre i strateških postavki, osobito u fazi obrane, mladi stručnjak je nadvisio iskusnog španjolskog kolegu **Geronu** na klupi Srbije. I zavrijedio drugi krug.

Prolaskom u sljedeću fazu natjecanja Hrvatska se seli u Budimpeštu gdje je očekuju susreti protiv momčadi koje su izborile nastavak natjecanja iz susjednih skupina A i B. U trenutku pisanja ovoga teksta poznato je kako iz prve skupine stižu i prvi suparnici u glavnom gradu Mađarske, Crna Gora i Danska. Što se tiče skupine B tu je još bilo sve moguće, a čak sve četiri momčadi su bile u prilici izboriti plasman u drugi krug (Island, Mađarska, Nizozemska i Portugal). Bilo kako bilo, prvi i najvažniji cilj u ovim objektivno nenormalnim uvjetima i okolnostima igranja na »negativno-pozitivnoj oštrici« korona noža koji para sve zamišljene postavke i odvaja standardne igrače od dvoranskog parketa smještajući ih u izolacijske hotelske sobe.

Slijedi nastavak uzbuđenja na najjačem summitu najboljih rukometaša svijeta, jer Europsko prvenstvo u rukometu je jače od svjetskog i olimpijskog turnira i po tome je ovaj dinamični sport s loptom apsolutno jedinstven.

Zato gledajmo, navijajmo i uživajmo!

D. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
Tel: +381 21 487 4867
ounz@vojvodina.gov.rs
Klasa: 128-451-40/2022-01
Datum: 19. siječnja 2022. godine

Na temelju članka 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 14/15 i 10/17) i članka 24. stavka 2. pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Sl. list AP Vojvodine*, broj: 37/2014, 54/2014 – dr. odluka, 37/16, 29/17, 24/19, 66/20 i 38/21), na temelju rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, zamjenik pokrajinskog tajnika raspisuje:

NATJEČAJ ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) u skladu s Financijskim planom za 2022. godinu izdvaja 21.100.000 dinara za programe i projekte u području obrazovanja u AP Vojvodini i to za:

A) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Sredstva osigurana pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje programa i projekata za podizanje kvalitete predškolskog odgoja i obrazovanja u AP Vojvodini u 2022. godini iznose 700.000 dinara.

Navedena sredstva namijenjena su za sljedeće prioritete:

1. Modernizaciju odgojno-obrazovnog rada
  - a) osuvremenjivanje odgojno-obrazovnog rada putem inovativnosti i kreativnosti svih sudionika,
  - b) stručno usavršavanje kadra (za nerazvijene i izrazito nerazvijene jedinice lokalne samouprave prema jedinstvenoj listi razvijene regije i jedinica lokalnih samouprava).
2. Potpora inkluzivnom odgoju i obrazovanju
  - a) društveno uključivanje i napredovanje djece s poteškoćama u razvoju i invaliditetom i djece iz društveno osjetljivih skupina,
  - b) potpora djeci s iznimnim sposobnostima, razvoj talenata u skladu s njihovim odgojno-obrazovnim potrebama.
3. Njegovanje multikulturalnosti/interkulturalnosti i tradicije, materinskog jezika pripadnika nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica
  3. a) stvaranje uvjeta za međusobno upoznavanje i stjecanje znanja o povijesti, kulturi i tradiciji djece pripadnika različitih nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica.

Korisnici koji imaju pravo sudjelovati u raspodjeli sredstava su jedinice lokalne samouprave na teritoriju AP Vojvodine, u ime ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina i jedinica lokalne samouprave.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području predškolskog odgoja i obrazovanja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini su:

1. odgovor na temu programa/projekta,
2. utjecaj predloženog programa/projekta,
3. kompetentnost predlagatelja i dosadašnje iskustvo.

NACIN PRIJAVE

Prijava za dodjelu sredstava podnosi se na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Jedna lokalna samouprava može podnijeti najviše dvije prijave, odnosno konkurirati za najviše dva programa/projekta.

Nepotpune prijave, nepravodobne prijave, nedopuštene prijave (prijave podnesene od osoba koja su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni Natječajem), prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene, prijave koje se odnose na nabavu opreme ili održavanje opreme koja je u funkciji realizacije projekta, prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali dodijeljena sredstva putem financijskih i narativnih izvješća, prijave korisnika koji narativno/financijsko izvješće o realizaciji programa/projekata iz prethodnog natječajnog razdoblja nisu dostavili u predviđenim rokovima, programi, odnosno projekti koji se ne mogu pretežito realizirati tijekom tekuće proračunske godine, neće biti razmatrane.

Dodatne informacije u svezi Natječaja mogu se dobiti u Tajništvu na telefon 021/487 4819 i 487 4157.

A) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Sredstva osigurana pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje programa i projekata za podizanje kvalitete obrazovanja i odgoja u području osnovnog i srednjeg obrazovanja u AP Vojvodini u 2022. godini iznose 14.200.000 dinara.

RASPODJELA SREDSTAVA

1. Za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i regionalnih centara za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju
  - a) za programe i projekte osnovnog obrazovanja – 5.135.000 dinara,
  - b) za programe i projekte srednjeg obrazovanja – 6.500.000 dinara,
2. Za udruge
  - a) za programe i projekte na razini osnovnog obrazovanja – 1.400.000 dinara,
  - b) za programe i projekte na razini srednjeg obrazovanja – 1.165.000 dinara.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave i regionalni centri za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju sa sjedištem na teritoriju AP Vojvodine kao i udruge sa sjedištem na teritoriju AP Vojvodine koja su kao

jedan od ciljeva udruživanja statutom predviđela aktivnosti u području obrazovanja.

Financijskom potporom koja se daje ovim Natječajem promovira se, odnosno štiti javni interes utvrđen odredbama članaka 6., 7., 8. i 9. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja (Sl. glasnik RS, broj: 88/2017, 27/2018 – dr. zakoni, 10/2019, 6/2020 i 129/2021).

Navedena sredstva namijenjena su za sljedeće prioritete:

1. Modernizaciju obrazovno-odgojnog rada
  - a) osuvremenjivanje nastavnog procesa putem inovativnosti i kreativnosti svih sudionika,
  - b) stručno usavršavanje nastavnog kadra,
  - v) medijska popularizacija obrazovanja radi isticanja dobrih primjera iz prakse i suvremenih trendova u obrazovanju,
2. Usuglašavanje obrazovanja s potrebama tržišta rada
  - a) unapređivanje poduzetničkog duha, razvoj praktičnih i životnih vještina, profesionalna orijentacija i karijerno vođenje, podizanje kvalitete stručne prakse.
3. Njegovanje multikulturalnosti/interkulturalnosti i tradicije, materinskog jezika pripadnika nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica
  - a) stvaranje uvjeta da se učenici pripadnici različitih nacionalnih zajednica bolje uzajamno upoznaju kao i da steknu dodatna znanja o povijesti, kulturi i drugim važnim činjenicama o suživotu, jačanje međunacionalnog povjerenja,
4. Potpora inkluzivnom obrazovanju i prevencija ranog napuštanja formalnog obrazovanja
  - a) društveno uključivanje i napredovanje učenika (s poteškoćama u razvoju, specifičnim poteškoćama u učenju i učenika iz društveno osjetljivih skupina), kao i prevencija ranog napuštanja formalnog obrazovanja,
  - b) potpora učenicima s iznimnim sposobnostima, razvoj talentata u skladu s njihovim obrazovno-odgojnim potrebama (prilagođavanje načina i uvjeta rada, obogaćanjem i proširivanjem nastavnih sadržaja, natjecanja učenika koja nisu u organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja/međuregionalna, međunarodna),
5. Poticanje izvannastavnih aktivnosti
  - a) organizirano i stručno vođeno slobodno vrijeme učenika u izvannastavnom razdoblju i tijekom školskih raspusta putem edukativnih kampova, susreta učenika, sekcija, sportskih, znanstveno-tehničkih, kulturnih i drugih sadržaja.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Prilikom određivanja visine sredstava za dodjelu, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

1. odgovor na temu programa/projekta,
2. utjecaj predloženog programa/projekta,
3. kompetentnost predlagatelja i dosadašnje iskustvo.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva. Jedna pravna osoba može podnijeti najviše dvije prijave. Uz prijavu na Natječaj podnosi se sljedeća dokumentacija:

1. preslika rješenja o upisu u registar u agenciji za gospodarske registre za udruge,
2. preslika potvrde o poreznom identifikacijskom broju,
3. preslika izvotka iz statuta udruge ili akta o osnutku (u kome je utvrđeno da se ciljevi udruge ostvaruju u području koje je predviđeno natječajem), ovjereno od udruge.

Povjerenstvo neće razmatrati: nepotpune prijave, nepravodobne prijave, nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane osoba koja su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni natječajem), prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene, prijave koje se odnose na nabavu opreme ili održavanje opreme koja je u funkciji realizacije projekta, prijave

korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali dodijeljena sredstva putem financijskih i narativnih izvješća, prijave korisnika koji narativno/financijsko izvješće o realizaciji programa/projekata iz prethodnog natječajnog razdoblja nisu dostavili u predviđenim rokovima, programi odnosno projekti koji se ne mogu pretežito realizirati tijekom tekuće proračunske godine.

Dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu se dobiti na telefon 021/487-4867, 487-4157.

V) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMSKIH AKTIVNOSTI I PROJEKATA ZA PODIZANJE KVALITETE UČENIČKOG STANDARDA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Sredstva osigurana Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje aktivnosti i projekata za podizanje kvalitete učenikog standarda u AP Vojvodini u 2022. godini iznose 1.000.000 dinara.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove učenikog standarda – domovi učenika srednjih škola, škole s domom učenika, specijalne škole s domom učenika, učenički centri, učenička odmarališta i učenički kulturni centri na teritoriju AP Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, odnosno AP Vojvodina.

Navedena sredstva namijenjena su za:

1. organiziranje susreta domova učenika u AP Vojvodini,
2. realizaciju programa i projekata iz područja obrazovanja i odgoja, kulture, umjetnosti, sporta,
3. realizaciju raznih manifestacija,
4. uvođenje i održavanje HACCP i ISO standarda u ustanovama učenikog standarda i
5. ostvarivanje drugih programskih aktivnosti i projekata u funkciji podizanja razine učenikog standarda.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Raspodjela sredstava obavlja se na temelju sljedećih kriterija:

1. značaj programskih aktivnosti odnosno projekata za razvoj učenikog standarda u AP Vojvodini,
2. broj sudionika u programskim aktivnostima i projektima,
3. stupanj razvijenosti jedinice lokalne samouprave na čijem teritoriju se nalazi ustanova učenikog standarda,
4. postojanje drugih izvora financiranja programskih aktivnosti, odnosno projekata,
5. uspješna realizacija dodijeljenih sredstava iz proračuna AP Vojvodine prijašnjih godina s dostavljenim izvješćem i dokazima o namjenskom i zakonitom korištenju proračunskih sredstava,
6. da se programska aktivnost i projekt može pretežito realizirati u tekućoj proračunskoj godini.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva. Jedna ustanova podnosi samo jednu prijavu.

Neće se uzimati u razmatranje nepotpune i nepravodobne prijave.

Dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu se dobiti na telefon 021/487-4602 i 487 4884.

G) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU JAČANJA JEZIČNIH KOMPETENCIJA UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Sredstva osigurana pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području jačanja jezičnih kompetencija učenika osnovnih i srednjih škola u AP Vojvodini u 2022. godini iznose 700.000 dinara, i to: 600.000 dinara za razinu osnovnog obrazovanja i odgoja i 100.000 dinara za razinu srednjeg obrazovanja i odgoja.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju AP Vojvodine, čiji

je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, a koje su domaćini okružnih i međuokružnih natjecanja iz poznavanja jezika (mađarski, rumunjski, slovački, rusinski i hrvatski jezik) i jezične kulture za učenike osnovnih i srednjih škola, koji se obrazuju na materinskom jeziku.

Sredstva se dodjeljuju za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području jačanja jezičnih kompetencija učenika osnovnih i srednjih škola u AP Vojvodini, namijenjenih osobito za:

- organizaciju i realizaciju okružnih i međuokružnih natjecanja iz poznavanja jezika (mađarski, rumunjski, slovački, rusinski i hrvatski) i jezične kulture za učenike osnovnih i srednjih škola, koji se obrazuju na materinskom jeziku sukladno Kalendaru natjecanja i smotri učenika osnovnih i srednjih škola, koji donosi Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Prilikom odlučivanja o dodjeli sredstava bit će uzeti u obzir sljedeći kriteriji:

1. odgovor na temu projekta,
2. utjecaj predloženog projekta,
3. kompetentnost predlagatelja i dosadašnje iskustvo.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva. Jedna pravna osoba može podnijeti najviše jednu prijavu.

Povjerenstvo neće uzimati u razmatranja: nepotpune prijave, nepravodobne prijave, nedopuštene prijave, prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene, prijave koje se odnose na nabavu opreme ili održavanje opreme koja je u funkciji realizacije projekta, prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali dodijeljena sredstva putem financijskih i narativnih izvješća i prijave korisnika koji narativna/financijska izvješća o realizaciji programa/projekata iz prethodnog natječajnog razdoblja nisu dostavili u predviđenim rokovima.

Dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu se dobiti na telefon 021/487-4867 i 487-4157.

D) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE NABAVE OPREME ZA OSNOVNE ŠKOLE KOJE IMAJU STATUS JAVNO PRIZNATIH ORGANIZATORA AKTIVNOSTI FORMALNOG OSNOVNOG OBRAZOVANJA ODRASLIH NA TERITORIJU AP VOJVODINE U 2022. GODINI

Sredstva osigurana pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje nabave opreme za osnovne škole koje imaju status javno priznatih organizatora aktivnosti formalnog osnovnog obrazovanja odraslih na teritoriju AP Vojvodine za 2022. godinu iznose 1.000.000 dinara.

Korisnici koji imaju pravo sudjelovati u raspodjeli sredstava su osnovne škole na teritoriju AP Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave i koje imaju status javno priznatih organizatora aktivnosti formalnog osnovnog obrazovanja odraslih, odnosno imaju rješenje Tajništva o ispunjenosti propisanih uvjeta za obavljanje djelatnosti formalnog osnovnog obrazovanja odraslih.

Korisnik je dužan prilikom nabave opreme postupati sukladno odredbama Zakona o javnim nabavama (*Službeni glasnik RS*, broj: 91/19).

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Kriteriji raspodjele sredstava su:

1. značaj planiranog ulaganja u opremu u cilju podizanja kvalitete i modernizacije izvođenja nastave,
2. neophodnost opreme za organiziranje izvođenja nastave,
3. broj polaznika u školi – broj krajnjih korisnika,
4. stupanj razvijenosti jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji se nalazi ustanova obrazovanja,

5. postojanje drugih izvora financiranja nabave opreme,
6. nabava opreme koja se može pretežno realizirati u tekućoj proračunskoj godini.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva. Jedna ustanova podnosi samo jedan natječajni obrazac. Uz prijavu na Natječaj, podnosi se nevezana ponuda za nabavu opreme (kalkulacija nabave opreme).

Nepravodobne ili nepotpune prijave neće biti razmatrane.

Dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu se dobiti na telefon 021/487-4035, 487-4241.

Đ) FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA U AP VOJVODINI KOJE REALIZUJU DVOJEZIČNU NASTAVU U 2022. GODINI

Sredstva osigurana pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu za financiranje i sufinanciranje osnovnih i srednjih škola u AP Vojvodini koje realiziraju dvojezičnu nastavu u 2022. godini (u daljnjem tekstu: dvojezične škole) iznose 3.500.000 dinara i to:

1. za osnovno obrazovanje

a) programski troškovi u funkciji realizacije dvojezične nastave – financiranje izvršitelja koji realiziraju dvojezičnu nastavu, troškovi materijala za obrazovanje, stručnog usavršavanja zaposlenih – obuka nastavnog kadra u zemlji i inozemstvu, troškovi nabave stručne literature i didaktičkog materijala, kao i svih drugih troškova u funkciji realizacije dvojezične nastave 783.000 dinara,

b) nabava opreme u funkciji realizacije dvojezične nastave 890.000 dinara,

2. za srednje obrazovanje

a) programski troškovi u funkciji realizacije dvojezične nastave – financiranje izvršitelja koji realiziraju dvojezičnu nastavu, troškovi materijala za obrazovanje, stručnog usavršavanja zaposlenika – obuka nastavnog kadra u zemlji i inozemstvu, troškovi nabave stručne literature i didaktičkog materijala, godišnje članarine za licencu *Cambridge* centra i članarine za međunarodnu maturu – IB, kao i svih drugih troškova u funkciji realizacije dvojezične nastave 1.500.000 dinara,

b) nabava opreme u funkciji realizacije dvojezične nastave 327.000.

Korisnik je dužan prilikom nabave usluga i opreme postupati sukladno odredbama Zakona o javnim nabavama (*Službeni glasnik RS*, broj: 91/19).

Pravo na dodjelu sredstava imaju ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja koje su dobile suglasnost Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) za izvođenje dvojezične nastave u školskoj 2021./22. godini.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Prilikom određivanja visine sredstava za programske troškove u funkciji realizacije dvojezične nastave, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

- broj nastavnika koji sudjeluju u dvojezičnoj nastavi,
- broj učenika u dvojezičnoj nastavi,
- opravdanost u smislu daljnjeg razvijanja dvojezične nastave.

Prilikom određivanja visine sredstava za nabavu opreme u funkciji realizacije dvojezične nastave, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

- broj dvojezičnih razrednih odjela i
- broj nastavnih predmeta koji se predaju dvojezično.

NAČIN PRIJAVE

Prijava za dodjelu sredstava podnosi se na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Uz prijavu na Natječaj podnosi se sljedeća dokumentacija:

1. preslika akta kojim se dokazuje dobivena suglasnost Ministarstva,

2. nevezana ponuda za programske troškove, nabavu opreme (kalkulacija troškova).

Nepravodobne ili nepotpune prijave neće biti razmatrane.

Dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu se dobiti na telefon 021/487-4609, 487-4157.

ZAJEDNIČKI UVJETI ZA SVE PROGRAME I PROJEKTE

O dodjeli sredstava korisnicima odlučuje pokrajinski tajnik nadležan za poslove obrazovanja na prijedlog Povjerenstva za provedbu natječaja, koje razmatra pristigle zahtjeve. Povjerenstvo zadržava pravo od podnosioca prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju ili informacije, odnosno odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Ukoliko prijavu potpisuje osoba po ovlaštenju, neophodno je priložiti uredno potpisano ovlaštenje za potpisivanje.

Rezultati natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 11. veljače 2022. godine.

Prijave se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela pokrajinske uprave u Novom Sadu (u prizemlju zgrade Pokrajinske vlade) ili poštom na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, 21 000 Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 16, s naznakom naziva natječaja/programa i projekta.

Obrazac upitnika s priložima može se preuzeti od 19. siječnja 2022. godine na službenoj internetskoj prezentaciji Tajništva: www.puma.vojvodina.gov.rs.

P. O. POKRAJINSKOG TAJNIKA, Milan Kovačević

Republika Srbija

Autonomna Pokrajina Vojvodina

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad

T: +381 21 487 46 02, 487 45 58, 487 42 62

ounz@vojvodina.gov.rs

KLASA: 128-451-39/2022-01

DATUM: 19. siječnja 2022. godine

Na temelju članka 5. pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Sl. list APV*, broj: 14/15 i 10/17), članka 6. stavka 1. Pravilnika o uvjetima regresiranja prijevoza učenika srednjih škola u AP Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 6/17) i Pravilnika o izmjeni Pravilnika o uvjetima regresiranja prijevoza učenika srednjih škola u AP Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 7/18), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21), na temelju rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, zamjenik pokrajinskog tajnika raspisuje

NATJEČAJ

ZA REGRESIRANJE PRIJEVOZA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA NA TERITORIJU AP VOJVODINE ZA 2022. GODINU

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu na posebnom razdjelu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) za regresiranje prijevoza učenika srednjih škola u AP Vojvodini za 2022. godinu u iznosu od 151.000.000 dinara. Sredstva su namijenjena za financiranje i sufinanciranje regresiranja prijevoza učenika srednjih škola u međugradskom prometu koji svakodnevno putuju od mjesta stanovanja do škole i nazad.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnosiocima prijave

Korisnici koji imaju pravo sudjelovanja u raspodjeli sredstava su općine i gradovi na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine.

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o uvjetima regresiranja prijevoza učenika srednjih škola u AP Vojvodini su:

- broj učenika srednjih škola s područja općine ili grada koji svakodnevno putuju od mjesta stanovanja do škole,

- relacije putovanja,

- stupanj razvijenosti općine ili grada u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, utvrđen aktom Vlade Republike Srbije i

- mogućnosti financiranja iz općinskog/gradskog proračuna.

NAČIN PODNOŠENJA PRIJAVE

Prijava za dodjelu sredstava podnosi se na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva (s priložima). Cjelokupna natječajna dokumentacija može se preuzeti od 19. siječnja 2022. godine na internetskoj adresi Tajništva: www.puma.vojvodina.gov.rs

Podnositelj prijave, uz prijavu, treba priložiti:

- Prilog br. 1 i 1a – Tablice o kalkulacijama troškova prijevoza učenika srednjih škola,

- Prilog br. 2 – Tablica s osnovnim podacima u vezi regresiranja prijevoza učenika srednjih škola,

- Prilog br. 3 – Popis učenika-putnika srednjih škola u međugradskom prometu u školskoj 2021./22. godini na području općine/grada,

- Prilog br. 4 – Financijski plan regresiranja prijevoza učenika srednjih škola u općini/gradu s procjenom potrebnih sredstava za 2022. godinu.

Prijave se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice s naznakom »Za natječaj – regresiranje prijevoza učenika srednjih škola«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad ili se podnose osobno, predajom u pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (u prizemlju zgrade Pokrajinske vlade).

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 18. veljače 2022. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnosioca prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Nepravodobne ili nepotpune prijave neće biti razmatrane.

Rezultati natječaja će biti objavljeni na mrežnoj stranici Tajništva.

Dodatne informacije u svezi Natječaja mogu se dobiti u Tajništvu na telefon 021/487 46 02, 487 4558 i 487 4262.

P. O. POKRAJINSKOG TAJNIKA, Milan Kovačević

Banjski život

Udovoljavanje sebi

I dok cijeli svijet prati razvoj situacije oko **Dokovića**, ja sam si za pravo zanemariti cijelu stvar. Doista, sve je otišlo predaleko i velike su posljedice koje ćemo još dugo nositi sa sobom. Postalo je nemoguće kihati, kašljati ili curiti iz nosa, a da odmah ne budete pod sumnjom cijelog svijeta, a potom i sebe. Umor i sitost od svega me zamara i jedino što me trenutno privlači je ideja o odlasku u toplice. Spomenula sam da smo u nekoliko navrata za vrijeme praznika išli u Segedin i tamo proveli dan u turskom kupatilu i postali blago ovisni. Svaki put kad bismo išli tamo, razmišljali smo kako bismo to trebali učiniti barem jednom mjesečno.

Znam da je u susjednoj Mađarskoj lječilišni turizam jako razvijen i da imaju mnogo toplica u ponudi, a najviše ih je oko Budimpešte i Balatona. Lječilište u kojem nisam bila, a na koje se često susrećem kada su u pitanju priče o djelotvornosti i liječenju su toplice Gyula. Lječilište se nalazi na jugoistoku zemlje i ima šest dubokih termalnih izvora, a voda ima poznati učinak u liječenju motorike, želučanih bolesti, ginekoloških upala, živčanih tegoba i rehabilitacije.

Budući da volim otkrivati destinacije svjetske važnosti ili razmjera, uvrštavam i toplice Hévíz, koje se nalaze 6 kilometara od Balatona, na jezeru Hévíz, koje se smatra najvećim termalnim jezerom na svijetu. Voda ovog jezera bogata je mineralima i plinovima, a blato s dna jezera je ljekovito i koristi se u liječenju. Popis izlječenja i rehabilitacije je podugačak, a za ovaj krug izdvajamo liječenje zglobova, pretilosti, celulita, reume i artritisa, a zapažena su i zacjeljivanja kože i tkiva. O opuštanju i blagodatima duha neću ni govoriti, jer sama činjenica da udovoljavate sebi već ima dovoljno dobrobiti da vas u mjesec-dva pozove u barem jednu takvu atmosferu.

Budući da i moja duša i moje tijelo, posebno s ovim defektima koljena, traže toplice, danas istražujem koji dijelovi Europe još slave ovaj način života i samozadovoljstvo.

Nastavimo u duhu toplica i termalnih voda, a kada smo kod njih, zasluge za prvo mjesto pripala je Austriji, i to njezinom zapadnom dijelu. Sa svojih 18 termalnih izvora, lječilište Badgastein, smješteno u području Salzburga, jedno je od najboljih termalnih lječilišta u Austriji.

Iako Austrija ima još nekoliko vrlo zanimljivih toplica, mi se selimo u Belgiju, ne zbog bolje čokolade, već zbog vrlo posebnih toplica. Još od 14. stoljeća grad Spa poznat je po svojim termalnim i vrlo ljekovitim izvorima koji su danas modernizirani različitim ugođajima za sve uzraste, pa svi uživaju u hidromasaži, fizioterapiji, anticelulitnoj masaži, shiatsu, podvodnoj masaži, opuštanju vodenog kreveta i još mnogim programima koje samo kreativni hedonist može kreirati.

Njemačka ne zaostaje puno sa svojom ponudom za opuštanje, unutar koje se najviše ističe grad Baden Baden koji od 19. stoljeća okuplja brojnu europsku aristokraciju. Baden Baden opravdano nosi oznaku mjesta koje obnavlja um, dušu i tijelo.

Uz ove poznate spa destinacije, bez puno istraživanja, na mom popisu je i Švicarska. Uz zrak kakav je tamo, teško je ne uključiti je ovdje. Prema predstavljanju časopisa *Travel*, ova zemlja ima sedam termalnih lječilišta, a St. Moritz, koji, između ostalog, nudi tretmane u raznim mineralnim kupkama, s ljekovitim blatom, posebno se izdvaja.

Ovoj listi se pridružuje Francuska, zatim Luksemburg, a ne zaostaje ni Italija, sa svojom blagom klimom i brojnim termalnim i mineralnim izvorima, što čini idealnu kombinaciju za širok izbor tretmana za opuštanje, osvježanje, pročišćavanje i uljepšavanje.

Jedini način da se spasite je da se brinete o sebi.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Tvrđava Golubac

